Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 15 МАРТ, 1980 ШУ. ● № 33 (6163). ● Мах 2 кепиг.

ВорхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси

Селхни Грозне хилар ворхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси.

Лакхехьарча Совета партийни группон старейшинай Советон тIадиллдарагIа къамаьл даьча депутата Ш. Хаджиева еннача предложенегIа сесси хьайийллар къаьнарча депутата А. Д. Кагерманова.

Цул тIехьагIа Лакхехьарча Совета председатели цуй заместителаши харжа йолаелар Лакхехьара Совет.

Лакхехьарча Совета председателалла массана раьза а волаш хержар депутат Р. С. Ахматова, председатела заместителалла депутаташ А. М. Котиев, В. Г. Табашова.

Цул тIехьагIа Лакхехьарча Совета партийни группон старейшинай Советон тIадиллдарагIа къамаьл даьча депутата Х.-Б. Ю. Цароева еннача предложенегIа массана раьза а волаш 9 сагах латта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Мандатни комисси хорж. Мандатни комиссе председателалла хержав депутат П. Г. Кащеев.

Цу тIехь Лакхехьарча Совета хьалхара заседани чаккхйовл.

Перерыв чаккхъьяначул тIехьагIа депутаташа ладийгIар Мандатни комиссе председатела П. Г. Кащеева ворхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совете хержача депутатий полномочешка хьежача хьажинарий хьакъехьа яьча доккладага. Цу доклад даьна ук тайпара соцам тIаийдар: «Мандатни комиссе хьачудешарашка а хьежа, Лакхехьарча Совето Нохч-ГIалгIай АССР Конституцио 93 статьяга хьежжа соцам бу:

24 феврале массе а хоржамий округе гIолла хержача Лакхехьарча Совета 175 депутата полномочеш къобалъяь тIаьца».

Сессе ден повестка тIарча дешашка хьажара ук тайпара порядок чIоагIйир Лакхехьарча Совето:

1. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум харжар.

2. Правопорядок лорамрах дола законодательство республике кхоачашдарен бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чIоагIбарах долча декхарийн хьакъехьа.

3. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдера хьакъехьа.

4. Нохч-ГIалгIай АССР Правительство — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет вIашагIйоллар.

5. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазара комиссеш вIашагIйохкар.

6. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Регламента проекта хьакъехьи Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссеех йолча Положенена хувцамаш тIатохараши юкъедахьара хьакъехьи.

7. Халкъа тIахьожама Комитет вIашагIйоллар.

8. Лакхехьара Суд харжар.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум харжа йолалу Лакхехьара Совет. Депутата Л. Д. Магомадова КПСС обкома цIерагIа еннача а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета партийни группон старейшинай Советон хьаллацача а предложенегIа массана раьза а волаш Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателалла хорж депутат Х. Х. Боков.

Лоацца къамаьл ше деш депутата Х. Х. Бокова дег тIара баркал аьлар КПСС обкома, республика Лакхехьарча Совета депутаташта иззал чIоагIа тешам шийх боларах, цо дош делар шийх бенна из тешам боа ца бара ший деррига низаш, знанеш, опыт тIайохийтаргхиларах.

Лакхехьарча Совето массана раьза а волаш хержар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатела заместителаш, секретарь а членаш а.

Цул тIехьагIа Iоеш НГIАССР Лакхехьарча Совета Председатела цIерагIа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьачуенна НГIАССР Конституцега хьежжа правительство вIашагIйоллароах дола дош НГIАССР Лакхехьарча Совет хьежийта оттадарца дувзаденнеи ший декхараш чаккхдьинаргаш лоарх НГIАССР Министрий Совето, хIаьта шийна тIера полномочеш НГIАССР Лакхехьарча Совета хьалхашка Iо а йохк яхаш йола заявлени.

Къамаьл де дош лу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара депутата Л. Д. Магомадовна. Сесси хьажийта хьачулу цо НГIАССР Лакхехьарча Совета партийни группон старейшинай Советон хьаллаьца юха а НГIАССР Министрий Совета председателалла депутат М. А. Керимов харжарах йола парте обкома предложени.

Лакхехьарча Совето массана раьза а волаш тIеац НГIАССР Министрий Совета заявлени терказ эцаши республика правительства гIулакхаш къоабалдеши бола соцам. Министрий Совета председателалли хьожаву М. А. Керимов. Цунна тIадула НГIАССР правительства составах йола предложени Лакхехьарча Совете хьачулуга. Лакхехьарча Совето НГIАССР правительство вIашагIйоллаьца йолча хана Министрий Совета тIадиллар ший декхараш цо дIахо а кхоачашделта.

Ден повестка вож дош дувца йолалу Лакхехьара Совет: Правопорядок лораярах дола законодательство республике кхоачашдарен бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чIоагIбарах долча декхарий хьакъехьа. Цу дешах лаьца доклад йир А. И. Ростова — Нохч-ГIалгIай АССР прокурора.

Цу дешах хиннача прениех къамаьлаш дир депутаташа: И. А. Албастова — Нохч-ГIалгIай АССР юстице министра, А. А. Миниева — КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара, Л. А. Николаенкос — Вознесенски газ чаккхйоахача завода приборпста, Л. А. Шуть — Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра, Н. Н. Веденникова — В. И. Ленина цIергIча Грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача завода вокхагIволча оператора, А. М. Эштиева — халкъа депутатий Наурски районни Совета исполкома председатела, К. Д. Бурмистрова — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда председатела, С. З. Умалатовас — «Красный молот» завода электросварщицо, Г. Х. Эльмурзаева — ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара, Т. Д. Албакова — халкъа депутатий Грозненски районни Совета исполкома председатела.

Дийцача дешах шерра соцам тIаийцар.

Цул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдара хьакъехьа доклад йир НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Я. Правенько.

Лакхехьарча Совето чIоагIдир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш, хIаьта довргIаш дола законаши соцамаши тIа а йийцар. Хувцамаши тIатохараши даьд Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий районни, городской, поселкови, аульни, станични юрта Совета депутаташ юхабехара порядка хьакъехьарча Закона.

Нохч-ГIалгIай АССР правительство — республика Министрий Совет вIашагIйоллара дош дувца йолалу Лакхехьара Совет.

Дош лу Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела депутата М. А. Керимовна. НГIАССР Лакхехьара Совет хьажийта а цунга чIоагIъяйта а цо хьачуедир КПСС обкомо, партийни группо, НГIАССР Лакхехьарча Совета старейшинай Совето могаль йола автономни республика Министрий Совета состав.

Лакхехьарча Совето чIоагIйир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет.

Къамаьла даьча депутата М. А. Керимова НГIАССР Министрий Совета, правительства берригача члений цIерагIа доккха баркал аьлар КПСС обкома, НГIАССР Лакхехьарча Совета миттига боккха тешам боларах, хIаьта НГIАССР Министрий Совето из тешам баьбора шийна могаш дар дергда аьлар.

Цул тIехьагIа депутата А. М. Каргиевас хьача докладагIа Лакхехьарча Совето Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссей хьакъехьара соцам тIаиц. Ук тайпара комиссеш хилар:

9 депутат чувоагIаш йола законодательни предложеней комисси. Председатель — М. А. Дорохов.

11 депутат чувоагIаш йола планово-бюджетни комисси. Председатель — А. И. Воронкин.

11 депутат чувоагIаш йола промышленноста, транспорта, бувзама комисси. Председатель — Е. А. Надиров.

9 депутат чувоагIаш йола гIишлоиншъярен гIишлон материални промышленностен комисси. Председатель — З. А. Яндиева.

13 депутат чувоагIаш йола юрта боахама комисси. Председатель — Т. Д. Албаков.

11 депутат чувоагIаш йола халкъа эшача товарий торговлен комисси. Председатель — У. А. Исмаилов.

11 депутат чувоагIаш йола жилищно-коммунальни боахамен бахача юха бытовой гIулакхаш дарен комисси. Председатель — Э. Э. Исмаилов.

11 депутат чувоагIаш йола унахцIено лораярен социальни Iалашонн комисси. Председатель — Н. Б. Миронова.

11 депутат чувоагIаш йола халкъа дешара, культура, спорта комисси. Председатель — М. П. Павлов.

10 депутат чувоагIаш йола кадаlнахьа къахьегамен бытем, наьнали берали лорадара дешашта йола комисси. Председатель — З. М. Абуева.

10 депутат чувоагIаш йола кагирхой гIулакхашта йола комисси. Председатель — Г. Г. Махаури.

11 депутат чувоагIаш йола Iалам лорадари Iалама ресурсех дикагIа пайда эцаран йола комисси. Председатель — Л. М. Харсанов.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Регламента проектах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссех йолча Положенена юкъе хувцамаши тIатохараши дахьарахи доклад йир НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

Цу дешах хьакъехьа прениех къамаьлаш дир депутатша: О. С. Бахиева — Нохч-ГIалгIай облсовпрофа председатела, С. С. Хасиева — халкъа депутатий Сунженски районни Совета исполкома председатела, А. В. Волйова — КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара.

Лакхехьарча Совето тIаийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Регламенти Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссех йолча Положенена юкъе хувцамаши тIатохараши дахьарах дола Закони.

Лакхехьарча Совето къоастаде доладу ден повестка кхыдола дешаш:

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитетен Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара Суден, Лакхехьарча Совета партийни группан старейшинай Советон моганьча составах предложенеш йир депутаташа М. А. Дороховен Ю. Л. Расторгуевси.

Цу предложенешка а хьежа НГIАССР Лакхехьарча Совето вIашагIъеллар Р. А. Саличова председатель а йолаш Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитет, хержир председатель К. Д. Бурмистров вола Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара Суд.

Цу тIа ший болх чаккхбьаккхар ворхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета цхьоалагIча сессе.

Сессе даькъа а даьлар къамаьла а дир РСФСР Лакхехьарча Совета депутата, Российски Федераце прокурора Б. В. Кравцова.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ ХАРЖАРАХ БОЛА

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум ер состав йолаш харжа:

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель

БОКОВ ХьакIаьша Хьажбикар — № 18 йолча Студенчески хоржамий округагара депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместителаш:

МАМАЕВ Магомед Абдулхажиевич — № 169 йолча Шалински хоржамий округагара депутат. Нохч-ГIалгIай респотребсоюза правлене председатель.

РАСТОРГУЕВ Юрий Леонидович — № 1 йолча Ленински хоржамий округагара депутат, академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института ректор.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

ПРАВЕНЬКИН Николай Яковлевич — № 112 йолча Насыр-Кортовски хоржамий округагара депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума членаш:

ВЛАСОВ Александр Владимирович — № 143 йолча Алхан-Юртовски хоржамий округагара депутат, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь.

ЗАХАЕВ Леча — № 58 йолча Ачхой-Мартановски хоржамий округагара депутат. «Лермонтовский» совхоза мехотряда начальник.

КИНДАРОВ Абдулла Герсневич — № 83 йолча Астраханки хоржамий округагара депутат, Гудермесски горисполкома председатель.

МАЛЬСАГОВ Арсамака Арсамак — № 3 йолча Ждановски хоржамий округагара депутат, «Автоспецоборудование» яхача завода директор.

УМАЛАТОВА Сажи Зайндиновна — № 8 йолча Красномолотовски хоржамий округагара депутат, «Красный молот» яхача завода электросварщица.

ХАДЖИЕВ Шамсуди — № 29 йолча Строительни хоржамий округагара депутат, Нохч-ГIалгIай гIишлоп управлене СМУ-2 бригадир.

ХАИТ Абрам Зессиндович — № 60 йолча Валерикски хоржамий округагара депутат, бувзама Нохч-ГIалгIай производственно-технически управлене начальник.

ХАШАГУЛЬГОВА Ювсана Сахарат — № 115 йолча Яндырски хоржамий округагара депутат, Яндырски юккъерча школа хьехархо.

ШАМАРДИН Владислав Михайлович — № 54 йолча Пугачевски хоржамий округагара депутат, Грозненски горисполкома председатель.

ЭЛЬМУРЗАЕВ Герсолт Хасанович — № 70 йолча Алхан-Калински хоржамий округагара депутат, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь.

ЯЦЕНКО Геннадий Алексеевич — № 26 йолча Маяковски хоржамий округагара депутат, «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене генеральни директор.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИН.**

г. Грозный,
1980 шу, 14 март.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ ВIАШАГIЙОЛЛАРАХ БОЛА

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет е состав йолаш вIашагIйолла:

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель — **Керимов Муса Абдурахманович;**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель **Кожуховский Степан Никитович;**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель — **Дедигов Мурада Тамерлан;**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель — **Иванов Анатолий Иванович;**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель — **Махмудхаджиева Тамара Усмановна;**

Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха бытовой гIулакхаш дарв министр — **Ошаев Тамерлан Алаудинович;**

Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министр — **Шуть Леонид Афанасьевич;**

Нохч-ГIалгIай АССР жилищно-коммунальни боахама министр — **Злзин Александр Кириллович;**

Нохч-ГIалгIай АССР культура министр — **Сайханов Руслан Алавдинович;**

Нохч-ГIалгIай АССР кхуй боахама министр — **Осмаев Ахмед Чадаевич;**

Нохч-ГIалгIай АССР мелиорацен хин боахамен министр — **Бешатгиреев Магомед Ширвандович;**

Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министр — **Басханов Зайналбек Тимурович;**

Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министр — **Исмаилова Кира Леонидовна;**

Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министр — **Умаров Мухари Умарович;**

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министр — **Кириллов Сергей Алексеевич;**

Нохч-ГIалгIай АССР социальни Iалашон министр — **Лопатин Петр Дмитриевич;**

Нохч-ГIалгIай АССР торговле министр — **Мирчев Федор Васильевич;**

Нохч-ГIалгIай АССР финансай министр — **Голещихин Петр Иванович;**

Нохч-ГIалгIай АССР юстице министр — **Албастов Идрис Абуевич;**

Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен плановни комитета председатель — **Брыксин Евгений Васильевич;**

Юрта боахам производственно-технически Iалашбара йолча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен комитета председатель — **Аванесов Иван Алексеевич;**

Телевиденен радиовещанен Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен комитета председатель — **Лагутин Сергей Михайлович;**

Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен чкерамзлен комитета председатель — **Белозеров Виктор Иванович;**

ГIишлоиншъярен архитектуран гIулакхашта йолча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен комитета председатель — **Кулячков Василий Григорьевич;**

Къахьегама йолча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен комитета председатель — **Санько Давыд Прокофьевич;**

Iалашонаи сбытаи йолча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен комитета председатель — **Шуаипов Абдулла Баудинович;**

Маьхий Нохч-ГIалгIай АССР Пачхьалкхен комитета председатель — **Муратова Лейла Керимовна.**

Нохч-ГIалгIай АССР кинофикаце управлене начальник — **Дегтярев Гавриил Михайлович;**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета издательствай, полиграфс, книжни торговле гIулакхашта йолча управлене начальник — **Шашин Владимир Федорович;**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета довгора промышленноста управлене начальник — **Дзортов Сайдари Эдальгири;**

Автомобильни наькъаш дехкачен эксплуатаци еччен Нохч-ГIалгIай производственни управлене начальник — **Алиасханов Ахмед Нуриевич;**

ГIишлон материалий промышленноста Нохч-ГIалгIай производственни объединене генеральни директор — **Батаев Кюри Асхабович.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета гIулакхий управляющи — **Перцев Николай Иванович.**

«Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета хьакъехьарча» Нохч-ГIалгIай АССР Закона 20 статьяга хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета юкъевоагIа Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитета председатель.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИН.**

г. Грозный,
1980 шу, 14 март.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

«Промавтоматика» яхача Iилма-производственни объединене коллективо Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда исторически решенеш чакх а йоахаш иттлагIча пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически якъ йоаржайир. Объединене коллектива къахьегамен политически хьинар къаьстта чIоагIа айдир В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК соцамо. Хьалхалаттача коллективаша дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца иттлагIча пятилетка план 1980 шера 22 апреле кхоачашъе лаьрхIар тха коллективо.

Тахан оаха дIанхайкаду тхоай дош кхоачашдаьд, аьнна. 1980 шера 10 марта объединене коллективо продукци арахецарен маьхалъяккхарех пхе шера план кхоачашъяьй.

Пятилетка шерашка объединене Iилмахоша, конструктораша, болхлоша 50 йоккха Iилман разработка яьй, царех 25 производствана юкъейилхьай. Царна юкъе да Нижне-Тагильски металлургически комбината, Ново-Бакински мехкдаьтта чаккхдоаккхача завода, Белгородски витаминий завода, Тюмена, Сургута мехкдаьттаи газовии проводий, «Западтрансгаз» объектай технологически процессашта автоматизаци яра даь балхаш.

ИттлагIча пятилетка заданеш кхоачашдеча шоашкара доагIаш дола дакъа юкъедихьар социалистически якъе котъяьннача механически участка (начальник В. К. Севостьянов, парторганизаце секретарь А. А. Иванова, цехови комитета председатель Л. П. Кондратенко, комсомольски организаце секретарь А. Н. Жиганов), мастераша В. С. Агамировен, В. Т. Ашнилоговен нуьлгалдеча сменай, В. В. Вихлянцевен, Ю. П. Степановен токарий бригадай коллективаша, фрезеровщикаша В. П. Акименкос, А. Н. Юртаева, слесара-сборщика Коноваленкос, кхычар.

ИттлагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъе вIаштIехьдаьннад партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша тIаргIертта организаторски, массово-политически болх барах, коллективана хьалхашка латта боахамен политически декхараш комплексно къестадарах, берригача болхлоше, Iилмахоша, инженерно-технически болхлоша хьинар кхо ца деш къахьегарах, кердадар лахара, товзаш лакхъяра цар цхьаддаш теркам тIаахийтарах, Iилмана, техникана, хьалхалаттача опыта каратIдьяннареш юкъекхахьарах.

«ХIара балха денна — дикала ЗнакI» яхача девизагIа, тIехьабусараш боацац болх бара тIехьа коллективе шерра социалистически якъ йоаржаяра чIоагIа йоакхо ю оаха. Цо торо лу чурча кхоачамех пайда эца, технологически къахьегама, производственни дисциплина чIоагIъе, балха эффективноста дикали толе.

КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешта гIулакхаца йоп а луш, города Москвай Бауманска хоржамий округе харжархой хоржамашта хьалхара собране къамаьл деш Л. И. Брежнева белгалъьча положенешцеи выводашцеи хьалхе а лелаеш объединене коллективо дош деннад Iилма-техникаи опытно-конструкторски балхаш ханал хьалха чаккхдаха, ер шу чаккхдалалехьа цхьайттлагIча пятилетка чотагIа 5.525 эзар сома маьха технологически процессашта доал ду йоккха эффективность йола системаш кхыйола приборий продукция арахеца.

Оаха деррига низаш тIадохийтаргда технологически процессашта доал ду вай ханара системаш хьалра а халкъа боахама юкъейяьра а 1980 шера плани социалистически декхараши толаме кхоачашдара.

Коллективо тIадиллараргIа:
генеральни директор А. ОПРИШКО,
парткома секретарь И. БЕЗЛИХОТНОВ,
профкома председатель Ю. БУТЕНКО,
ВЛКСМ комитета секретарь Ю. МЕЛЬНИКОВ.

КПСС обкоме

В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди хьатIакхоачаш иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра республика социалистически якъ дIайолаьр «Промавтоматика» яхача Iилма-производственни объединене коллектив яр.

Боахамен политически декхараш къестаделга комплексно лелабара, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша тIаргIертта болх баро торо хилийтар ленински юбилеи сийна тIенйша социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашде. 1980 шера 10 марта объединене коллективо йоккха хотала хьаькар — промышленни продукци арахецарен маьхалъяккхарен иттлагIча пятилетка задани кхоачашйир.

КПСС обкома бюрос хьинаре къахьегараи пхе шера задани кхоачашъярахи Грозненски «Промавтоматика» яхача Iилма-производственни объединене коллектива вннай Сийлен Ленински грамота.

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе эгара дикагIа лоархIача токарех ва Саламов Альберт Джунидович. Пхе шера план соаккхехьа а кхоачашъяьй цо, хIаьта хIанз тIаьоагIача пятилетка шоллагIча шера календарах къахьегаш ва из. Альберт Джунидовича хьаеш йола чоалхане оатхалаш ОТК болхлой тIахьожам боацаш дIайохийт.

Дукхача шерашка ше юаяь балха опыт, дикагIйола методаш дIайовзийт цо къонабарашта. Ше яхаза къахьегаш волча ук тIеххьарча иттех шера дукха токараш кийчбаьб Альберта. Цудухьа лоархI цунах кагирхой дикагIвола хьехамча.

Цхьа шу дIадахийтац Альберт Джунидовича производствана боккха пайда беш йола массехк рационализаторски предложени ца кийчъеш.

СУРТА ТIА: товарь А. Саламов.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХАШКАРА ХОАМАШ

ЦIаь ахи эзар сонгIча гектара тIа дбакъара лаьрхIам ийъ бIаь гектара тIа ялат хургдолчий культураш дIае езаш ба ук бIаьсти Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза механизатораш. Гектара сиха кхоачашде деза уж балхаш дувцаш ук деношка собрани хилар цига. Механизатораша дош делар цкъа ди тIехьа ца йоалийташ еррига культураш дика дIайийна чха. Шоаш денна дош кхоачашдергхилар хьа а хьоккхаш шин дийнахьа 110 гектара тIа кени горох дIайийнай цар. Къаьстта кьинаре къахьет Гусев Николаем Шевцов Владимирех. Цар хIара дийнахьа 25 гектара тIа культураш дIаюв, задани 21 йолаш.

* * *

БIаьстан кхашкара балхаш дIадоладаьд Гудермесски районерча совхозашка. Хьалха дIаюечча культурех 1800 гектара тIа люцерна, 450 гектара тIа кени горохи дIае езаш ба механизатораш. Из гIулакх толаме чаккхдаккхара хьаьбашта йоргта моша доаккъар хилийтара лаьрхIа оарцагIбаьннаб механизатораш. ХIанзле мамхаш а даьха районе кийчдаьд ши эзар гектар лаьтта. Эттара хьалхарча 50 гектара тIа люцерна дIайийнай «Терек» совхоза механизатораша.

С. АУШЕВ.

Ленински собранеш

БАЬЧЧА ВАСКЕТАШТА ТЕШАМЕДА

Собрани хIалхе хьалхагIа, технологически транспорта Старогрозненски управлене цIеча угол не дIачуволлача метте болхлоша гобир укхаза тIкъаь итт соагIча шера болх баьча управлене ветерана Грачев Иван Васильевича. Нагирхошта дуцца хIаьгаш долаш ва из... ХIанз пенсе тIа ва Иван Васильевич. Цхьабакъда, производствацара бувзам хоадабац цо. Духхьал хьаьзи а хиле вагIац из болхлой болча, дешаца а гIулакхаца а царна новкъостал де воагIа.

Сихха хьалъюз зал. Управлене шефство лелачча № 17 йолча школерча пионераша хIара хьачу мел воагIачоа цIе бант доллх наьнха тIа.

«Ленински хьисапе, коммунистически хьисапе дахa, болх бе, къовсам лоаттабе» яхаш тема а йолаш хиннача хьайиллача партийни собране доклад йир управлене начальника С. М. Манукьяна. Советски нах, йоах цо, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара накъаболх политически къахьегамен хьинар чIоагIа айденна а болаш. Москвани Ленинградек производстве хьалхалаттарий инициативагIа предприятие къахьегамхоша патриотически болам боаржабаьб хIаране шин-шин пхе шера заданеш бIарчча пятилеткен 1980 шера 22 апрель хьатIаотташ кхоачашъяра тIехьа. ХIаьта вай гIад а даха хоам бир хоржамаш ду ди хьатIаотталехьа пятилетка кхоачашъяь хилара. Тха коллектива маякаш а дегIаокдле а — шо-шоай пятилеткаш кхы а хьалхагIа кхоачашъяь 50 совгIа болхло. Уж ба коммунисташ новкъостий Смолий, Вахабов, Алимуханов, Функов, Аюпов, Абраменко, Дохшукаев, дукха а кхыбараш.

КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленумо хьалхарча аргIанара декхараш белгалдаьд доагора - бийдала база, энергетика, металлурги, машиностроени, химически промышленность дIахо дегIайоалалае, транспортера гIулакхаш паьха санне тIехьа ца тетташи тоадара. 1979 шера кхоляьд 91,2 тонна бензини 24,9 тонна дизельни доагори.

Ленински хьисапе, коммунистически хьисапе болх бе яхийга — из да воай декхараш вай кхоачашдеча хана низаш иттаве дукхагIа тIадохийтилга, хьадда, дика вIаштIехьбаьккхо, берката болх белга. Коллектива яхье девизаш я: «ТIехьабуссараш боацаш болх бар!», «ХIара балха денна — дикала Знак!», «Бурув деттa бригадаш хаддаза транспортаца Iалашъяр духьа!» Къаьсттача тIахьожама хIаллаьцай шера 5000 метр бурув тоха скважина пхьан шеран ах шеран яьккха яккхари духьа леладеча яхьа юкъеяха бригадаш.

Социалистически яхь оттаьй водителийи тракториста комсомольско - нагирхой экипажашта юкъе.

ХIаранега дIахьачийта гIерт укхаза хьалхалаттарий опыт. Машиниста - подъемника В. А. Шайдулина, водитела Н. Д. Теднова, слесара Г. Д. Нога, тракторни крана машиниста И. М. Самохвалова балха опыт шерра Iомаеш хиннай. Машиний технически хьалага, бийдали материалаши кхоарга, наькъагIа лелара кIерамзлонга, производства культурага, кхьдарашка хьожаш конкурсаш яьй.

Къахьегама хьалаш тоадара деш дукха хIамаш да. Цхьабакъда, коллективе хIанз а болаш ба общества ерригача торонех пайда эца а цуне дIевигагIа дIадала а гIерташ бола нах. ХIанз а юкъера дIадаьккхадац къахьегамеи производственни дисциплина телхвелга. ХIаьта толам хила йиш йоацай сакхетаме лакхе дисциплина йоацачох шиена тIадилла гIулакх хIаранена бехктокхам ца хетачех метте. Чурча распорядка правилаш телхаярах соахка балхара дIаваьннахар С. Дудушев. 1979 шера новкъостий судо дийцад иис дош. Керттерча дакъе къахьегама дисциплина тIехьлардIа дуйфаденна дараш. ХIанз а сов дукха хуйца балха тIара кадраш. Отчет еча юкъагIа балха хьайцав 231 саг, балхара дIаваьннав — 224.

Къахьегамеи производственни дисциплина ца телхаяйтара а хIаьта иштта кадраш дукха хуйца ца аладйтара а болх беш я профилактика совети кадрай общественни отдели. Царна карагIдаьна хIама лариIа доагIаш да наькъа йодаш транспорто хетар дьы метиа болаш автомобиль лаллара водителий бокъонаш дIаьхан моттигаш ца нийсъялар. Управлене партийни организаце, администраце цIаьнка а цIаьнка а лаьрхIа уйла тIаьхийтача ярсий производство вIаштIехьъяккхара дакъерча кхоечамбоацарешта. Паччахьалкхен план кхоачашъяра хьалхара хIара коммуниста, коллектива хIара член бехктокхам лаьхбара.

Транспортни парке профсоюза цеховой комитета председатела А. Я. Фунокова белгалдаьккхдар, шоай коллективо цхьадола толамаш даьха хилар, керттера уйла тIасрзайир хIанз а долаш долча цIенхаштча кхоачамбоацарешта: хIанз а цхьатарра къахьегаш ца ерригa бригадаш, хьалхалаттарий боарамга кхаьчаш ерригаш а. Декхар оттаду болхлошкара, къаьстта а коммунисташ боарашкара доагIар дизза хьадеха.

Комсомольско - нагирхой экипажа водитела Р. Ибрагимова дийцар доагор-машинадалтташ, запасной овтхалаш кхоара шоаш налагIа болх бу.

Къамаьл де дош лу къахьегама ветерана, хIанз а тIехьа управлене нагирхой хьехамча волча И. В. Грачевга. Цхьан хана жIовнацея вабацен болх баьча моттиге толамагIа йола станокашки нийса приборашки латт хIанз. Сона дика хетар деш хувцамаш да уж, яхь бола социалистически Даьке дагаьллача В. И. Ленина сатийсар кхоачашхиннарт доархI ая цунах.

Тха гараже, аьлар головной гаража начальника А. И. Хамидова, 400 саг ва къахьегаш. Царех 80 процент ленински хьисапе, коммунистически хьисапе къахьег. Оаха тхоай шийтте а бригадаца декхар тIаийцадар карарча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъе, хIаьта оаха тхоай дош чIоагIа а леладу — яхь лелаеча ерригача коллективаца хIара денна тIехкхоачашъю плании.

ТIайпача соцам тIа коллективо оттадаьд къахьегамхой пизаш баьчча юбилейна яха ма йоаттIара накъахар духьа производства кхоачамаш хьагучахара кхьа й чIоагIагIа тIадерзаде, организаторски кхетамеи болх кхы а кердагIча дагIа тIа боахкаш айбе.

Е. МАЛОВ.

А. КЛИМОВА сурта тIа: нагирхошта юкъе ва ветеран Н. В. Грачев.

Могар дергда

Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача тха колхоза хьайбаш леладераша, керте решенеш ларде а нуйнаш доккхий толамаш даьхад 1979 шера. 101 процент кхоачашйир цар шура яьккхара план, иштта тIехкхоачашйир паччахьалкхенга из йохкара план а.

Дукха доярка ба тха колхозе доккхий толамаш даьха. Масала, Астамирова Асета, шин кхе шера план диъ шера кхоачашъяьй, хIаьта соахка цо хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура 5039 килограмм хилар. Цунне тIехьакхуйш йоагIа 1979 шера хIара Iаттагара 4953 килограмм шура яьккха шолагIча ферма доярка Костоева Эсет. КхоалагIча ферма доярка Хамзатова Асета, Аниева Асета, Ичиева Сацитас, № 4 йолча ферма доярка Мамаева Белмасас, Асангиреева Албикас, Изотова Варварас тIеххьарча диъ шера хIара кхоабача Iатта доарлIаш 3000 килограмм совгIа йолаш шура яьхай.

Эсала кийче яьр тха колхозе 1979—80 шера Iаьни, эшаш хинначох ах мара дацар Iалашдаь доакъар. Шийдоакъар кийчду цеч я боахама. Цул дехар да ерригa отходаш чакх а йоахаш бринеташ яр, аьма цу цехо пайда эцанзар кхыметтел гидуаргех а. Йоккхий претензеш я хьайбаш леладерий колхоза кхаш леладерашка. ХIана аьлча вIаштIехьдаккхац цар доахана Iан заманIа тоъал дола тайп-тайпара дика доакъар Iалашделга. Цудухьа укх Iай соахкарчоа юхе дика лохйир тха доахана шура, иштта 1979 шера хьалхарча шин бетта дийнахьен буси цхьан Iатта луш хинна шура 6—7 килограмм хиннале, укх шера 4—4,1 килограмм мара яцар. ДIадахача шера а иштта укх шера а дукха йохха йиш хургьяр тха паччахьалкхенга шура, нагахьа санна тха доакъара база дикагIа хиннаяларе.

Сона хетачох, хьайбаш леладерашта а доакъар кийчдерашта а дика урок хургья 1979—1980 шера Iан яйнача халонех.

Тха колхоза хьайбаш леладераш шоашта могар дергдолаш ба иттлагIа пятилетка чакхйоалаче шера плани ерригa пятилеткен тIехкхоачашде.

Б. ХАШТЫРОВ,
колхоза керттера зоотехник.

Кхоана—жилищно-коммунальни боахамеи бахача наха бытовой гIулакхаш дечен болхлой Ди

ДОККХИЙ ХУВЦАМАШ ХИННАД

Къахьегама хьинар чIоагIагIа айдаь накъайолх вай республика жилищно-коммунальни боахама предприятейи организацейи коллективаш шоай профессиональни цIейна.

ИттлагIча пятилетка шерашка жилищно-коммунальни боахама болхлоша Iалашдаьд планови заданеш кхоачашъелга, чуIеча цIеной фонд тоаяра боарам лакхбелга. Цу юкъагIа къестадаьд цIагIара къахьегам аттача баккхар, мукъача ханах пайда дикагIа эцаргбола хьелаш Iалашдар, городашкен юрташкен бахача наьха вахара боарама юкъера тоъал йоккхий башхалонаш дIаяхар санна дола социально-экономически дешаш.

ИттлагIча пятилетка шерашка керда лоархIаме гIа баьккхаб жилищно-коммунальни боахама дерригa доакъош дегIадоаладаргахьа а эргадовхаш тоадаргахьа а. Цу юкъа дукхагIа дегIаденад бахача нахага лела хий дIакхоачийталга — 24 процент, коммунально-бытовой гIулакхаштен бахача нахаи 27 процент дукхагIа дIахийцад Iодоагlа хий, сетевой газ — 43 процент. Бахача наха бытовой гIулакхаш дара план тIехкхоачашъяьй, хIаьта даькъе юрташка бахача планал совгIа 78 эзар сома маьха гIулакхаш даьд. Планал совгIа даь дерригa коммунально-бытовой гIулакхаш 2 миллион совгIа сома маьха да.

Пятилетка диъ шера планаш ханал хьалха кхоачашъяьй: тIаьш-наькъаш дехкача управлене, автонаькъий эксплуатационно-линейни управлене, автонаькъий эксплуатационно-линейни управлене, «Гудермесмежрайгаз», «Малгобекмежрайгаз» яхача тресташа, Сунженски райисполкома коммунальни предприятейи благоустройства комбинато, кхычар.

Социалистически яхье хьалха латт тIаьш-наькъаш дехкача управлене, Сунженски коммунальни предприятейи благоустройстваи комбината коллективаш.

Хьинареча къахьегама образецаш гойт шоай коллективаштев бахача нахан хьалхашка дукхача шерашкен тьаьналеи къахьегарца шоай сий даьккхача производстве хьалхалаттараша. Цар къахьегама лакха мах баьб Даьхено. Алхха пятилетка шерашка хьинаре къахьегарах орденаши медалаши енай жилищно-коммунальни боахама 41 болхлочоа. «Социалистически яхье котвальнар» яха наькха тIа йоаллаю знак еннай 730 болхлочоа. «Нохч-ГIалгIай АССР жилищно-коммунальни боахама заслуженни болхло» яха сий дола цIи еннай тайп-тайпарча доакъошкарча 13 болхлочоа, царна юкъе ба: трамвая водитель М. А. Полина, ДУ-8 дворник Х. С. Давлетмурзаева, «Грозмежрайводоканал» управлене вышкахьар-слесарь М. Н. Грузинов, прачечне мастер А. Ф. Вдовенко, кхыбараш. Коммунистически къахьегама ударникаш З. Х. Хадиева — Грозненски-сельски РСУ штукатур, А. В. Прайман — «Грозмежрайводоканал» управлене слесарь, М. М. Коренева — трамвайно-троллейбусни управлене трамвая водитель, З. Т. Машхоева — Малгобекски горисполкома УКХ болхло, дукха кхыбараш.

ИттлагIча пятилетке республика столица хица Iалашъяра гIулакх тоадаьд деннен бийсаннен 80 эзар кубометр хий луш йола Черноречениски водозабора хьалхара аргIа а Старопромысловски района хий тела Самашкински водозабор а болх бе йолаялийтарца.

Хий тела керда системаш хьалъяьй Ножай-Юрта, Шаьла райцентрашка а нах бахача кхача моттигашка а. Хий лела сеть ерригa а лаьрхIача 100 километр дукхагIа хиннаи.

Хий цIенду гIирсаш хьалдаь а даьха, болх бе доладалийтад город Гудермесе, реконструкци яьй царна гор. Аргуне, канализаце сеташ цу юкъа 24 километр йIаьхъенай.

Город Грозне дIахо дегIадоаладаьд транспорта керда тайпа—троллейбусни линеш 38 километр йIаьха хургья.

Бахача наха бытовой гIулакхаш дикагIа дар духьа Ачхой-Мартанен Урус-Мартанен райцентрашка 50 моттиг йолаш 2 баьи, г. Аргуне прачечни хьалъяьй.

Традиционни а хиннa дIадоладеннад республика къахьегамхой инициативагIа хIара шера деш дола жилищни фондаш гонахьарча территорешкен хьажараш, моттигаш тоаяра месячникаши субботникаши.

Пятилетка шерашка городашке юрташки тоаярга дIадахийтад 28,0 миллион сом, 4,5 миллион квадратни метр долча наькъашка тIагIоллай керда чIоагIа тIоа биллаб, хьалхагIа билла хиннар тоа а баьб, дIаегIай 1481 ган кIотарги.

ЦхьайттталагIча пятилетке коммунальни боахам дегIабоалабарга дIадахийта лерхI 41 миллион совгIа сом. Гор. Грозне хьалъяь а яьккха, болх бе йолайолийтаргья 490 моттиг йола гостиница, жилищно-коммунальни боахама квалифицированни болхлой кийчбу 720 дешархочоa моттиг йола профессионально-технически училища, 200 моттиг йола бани.

ДIахо дегIайоагIаргья электротранспорт — Ленина улицагIа лела йолалургья троллейбусаш, хIаьта Кирова проспектагIен Косиора улицагIен трамвайш леларгья.

Город Аргуне, Шаьла, Орджоникидзевски станица 110 километр хинпровода сеташ, канализаце сеташ яха, хий цIенду гIирсаш хьалде лерхI, вай бахача дерригача цIеношка газ чуйилла аргья.

Министерства предприятейи организацейи балха тIа хIанз а дукха да кхоачамбоацараш, къаьстта а водопроводно-канализационни боахам, йIовхала сетий предприятеш, ремонташ-гIишлошъю жилищни организацеш санна йолча службашка.

Цунна дуазаленна шийкерттера декхар а лоархIаш, министерства хаддаза болх бу шийна карарча службай болх эргабоахаш тоабара, цар доалахьа йолча производственни фондех, материальни къахьегамеи ресурсех эффективнегIа пайда эцара.

Республика жилищно-коммунальни боахама болхлоша даим дагахьба деза, цар балха боарам, къаьстта а бахача наха гIулакхаш деча балха боарами царна оттаьь планаши, нагахьа санна уж кхыметтел толаме кхоачашъеш яле а, хIанз укх сахьата бахача наха тIа-тIа дукхагIа эшараша ма яхара яц. ЦIенна а ца соцаш, дийнахьа а бус а болх беш хила беза дерригa коммунальни боахам, хиназбораши хинпроводаши, насосни станцеш а котельнеш а, йIовхале, электрически сеташи газопроводаши, аварийно-диспетчерски службаш.

ИттлагIа пятилетка чакхйоалача шера тIаийца социалистически декхараш кхоачаш а деш, республика жилищно-коммунальни боахама предприятейи организацейи коллективаша партийни советски организацей кулгалца шоай керттера декхар — бахача наха коммунально-бытовой гIулакхаш дукха а дикагIа тоаделга толаме кхоачашдара шоай низаш кходергдац.

А. ЗЯЗИН,
НГIАССР жилищно-коммунальни боахама министр.

Наьха хьашташка хьежжа

ИттлагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра, «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа яхь йоаржаяь «Чечингобувьбыт» объединене болхлой совгIат кийчдаь накъабаьхкаб жилищно-коммунальни боахамеи наха бытовой гIулакхаш дечен болхлой цIейна. ДIадахача шера объединене коллектив республикански сийлен Улга тIа яьккхар, цунна елар КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела Цие байракх.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIея сийна къахьегама лакхе эттача объединене болхлоша укх шера бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш соахкарчул 37 процент дукхагIа а хулийташ, цар объем шин миллиони 542 эзаре сома маьхага кхачийта, шера план 29 декабре кхоачашъе лерхI.

Пятилетка тIеххьарча шера хьалхара шиъ бутт чаккхбаьннаб. ТIаккха обувщикаша шоай дош кхоачаш мишта ду? Къаьстта чIоагIа йоакхо еш да укхаза юрташка бахача наха дукхагIа бытовой гIулакхаш дара. Республика ерригача районашка наьха заказех кога гIирс буи ремонт юи приемни пункташи мастерскеши хьайийлай. Кердача моделех бола маIача наьхен кхалнаьхен кога гIирс хьабе болабу объединене, цул совгIа, приемни пункташка гIолла эзараш болча наьха заказех а беш. Цул совгIа мастерскешка нахагара хьа а ийбеш, ремонт ю бIаьш эзараш сома маьха болча кога гIирси.

Уж а иштта балхаш дарах хIара шера плани тIаийца социалистически декхараши тIеххкхоачашдеш хьайоагIа объединене коллектив. Укх шера хьалхарча шин бетта бахача наха бытовой гIулакхаш дара паччахьалкхен план 102,4 процент кхоачашъяьй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа даь бытовой гIулакхаш 8400 сом мах болаш да е соахка цу хана хинначул 38 процент гаргга дукхагIа.

Коллективо хаддаза къовсам лоаттабу хьабеш бола кога гIирс, еш йола ремонт дикагIа хилийтара. Масала, соахка объединене кийчбаь кога гIирс во баьб яьнна цхьаккха рекламаци кхаьчаш укхаза. Укх шера город Куйбышеве хиннача РСФСР художественно-технически совете «Чечингобувьбыт» объединене кийчбеча тайп-тайпарча кога гIирса призовой моттигаш елар.

Дерригa уж къахьегама толамаш доахараш нах ба, хIаьта В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIея сийна шоаш денна дош ханал хьалха кхоачашдьяраш укхаза кIезига бац. Масала, пятилетка заданеш хIанзле кхоачашъяьй обувщикаша Мархиева Дутурхана, Сафарьян Шагена, Гура Валентина, закройщика Янарсаев Абуязита, кхыбараша.

Объединене цехашта юкъе дIаржача яхье хьалха латташ я Боров Саварбик. Мурдаев Iабдурахьман керте латтача цехий коллективаши боккхагIйолча мастераша Дулаев Заинде, Найхаров Узаира кулгалду участкаши.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) цеха начальник I. Мурдаев, воккхагIвола мастер З. Дулаев, закройщик А. Янарсаев.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Агитатораشта новкъостала

ТIеххьарча шера — хьинаре къахьегам

Миллионаш болча наьха дегаша хьаллаьцар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева харжархошца хиннa вIашагIкхетар. Мехко даьхача толамехи хIанзарча дунен халкъаьита юкъерча хьала аргIанарча декхарехи вIоаргга анализ еш Москвай Бауманск хоржамий округерча къахьегамхой хоржамашта хьалхарча собране цо даьча къамаьло белгалбу социально - экономически прогресса дIахо бода магистральни никъ, тIахьех кердача толамашта.

КПСС XXV съезда решенеш, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара накъадахара тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара шерра яхь йоаржаяь пятилетка диъ шера промышленни производство дегIайоалаеш доккхий толамаш даьхал вай республикерча къахьегамхоша. Къахьегама овсарле 6,9 процент дегIа а йоалаеш 7,2 процент лакхбеннаб промышленни производства боарам. ХIаьта специализаце, концентраце, интенсификаце наькъагIа лаьттани хьайбайн дукха продукци алсамъяьккхай республика юрта боахама къахьегамхоша а. ИттлагIча пятилетка лоархIам бича 1976—1979 шерашка 16 процент дегIаенай шера юкъера йоаккха юрта боахама продукци. Дукха дегIабеннаб баьццадараш, кхартолаш, сом, кхыйола юрта боахама продукци яккхара боарам.

Республика экономически социальни дегIаяра планаш кхоачашъяра гIулакхага дIадохийт 1,5 миллиард сом е кIеслагIча пятилетка 4 шера дIедахийтачул 1,2-эза дукхагIа. Цу шераша нийсдача 30 процент алсамъяьккхай керттера фондаш. Хьал а ив болх бе йолаялийтай «Красный молот» заводера фонтанни арматура цехий блок, Гудермесски медицински инструментий завода кузнечно - прессови цех, «Промавтоматика» объединене производственни корпус, йоакхача панелях цIенош ду завод, кхьяраш сенна йола йоккхий промышленни предприятеш, В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ ЭЛОУ-АВТ яха установка хьалъяь яккхар Нохч - ГIалгIайчен гIишлонхой йоккха котало я.

Дукха нах чубахен социальни гIишлош хьалъяьй республике. ИттлагIча пятилетке цхьа миллион квадратни метр совгIа дегIаенай гIишлой фонд. 30 эзар гаргга чаболхлой, гIулакхерча наьха, колхозахой дезалий цIеной хьал тоаде тердалийтар цо.

Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша доккхий толамаш доахаш чакхдаьннхар дIадаха шу. Промышленни продукци йоккхара плани тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдьд республико. Планал совгIа еккай 15,9 миллион сома продукци. Цул хьалха дIадахача шерацa нийсдича 1,6 процент дегIаденад продукци арахецилга. Процессашта механизации автоматизации яр бахьан долаш къахьегама овсарле лакхъяра чотах я дIадахача шера тIаккхийтта ерригa продукци.

Хьоттама хьалаш дика хиннадеце а, лаьттанцара йоаха ерригa продукташ печ чахьелкхенна дIечуялара шера план, комсашкарен бахченой культурашкарен дIаийкхача кхоачашийр колхозийи совхозийи къахьегамхоша. Иштта кхоачашъяьй хьайбой продукташ йохкара план а. Юкъера лаьрхIача 18,8 центнер хIара гектара тIера а дахьаш 417 эзар тонна хул дерригa чудена ялат.

Соахка хIара гектара тIара 27,7 центнер ялат даьккхар Ачхой Мартановски района боахамашa, юкъера лаьрхIача республике даьккхачул 9,4 центнер дукхагIа. ХIаьта республике ийдачул 8,5 центнер дукхагIа и эцаш 26,8 центнер ялат чуийдар Урус - Мартановски районерча боахамаша а.

Республика коллективай котталоний боккха мах бир партеи правительствин. 1979 шера экономически - социальни дегIадахара план толамца кхоачашъяра лаьрхIача Ерригсоюзни социалистически яхье котталонаш лъхарашта юкъе а хьош, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цие байранхаш еннай Ачхой-Мартановски района, Ленина орден лелаеча паччахьалкхен «Шелковский» яхача завода, СССР ВДНХ Ерригсоюзни сийлен Улга тIа а йоакхаш «Центрпромэксплуатация» треста специализированни гIишлои - монтажни управленена, кхыбарашта. Иштта соахка Ерригроссийски социалистически яхьа итогех РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела Цие байранхаш еннай Нохч - ГIалгIайчена, цу столицана Грознена, Урус-Мартановски района, Грозненски района «Кулариниский» совхоза, кхычарна.

Цунна цхьана цхьайолча министерствашa, ведомствашa, предприятешa, организацеша кхоачашъяьац продукци яккхара, къахьегама овсарле лахкъяра, цхьадолча технико - экономически хьожамий планою.

Дукхача предприятешa кхоачашъяьаи натуральни продукци арахецара планаш. Иштта 1979 шера кхачача ца еш йисай мехкдаьттa, электрически инструмент, херх хьекха материалаш, кирпиш, кхыйола продукци хьалара планаш а.

Хьалха санна производственни нисех бизоз пайда эцац цхьайолча предприятешка, балха ха йоаю. Цу гIулакхаша эшаю арахеца продукци, лохъю къахьегама овсарле. БIарчча республика чьайнIацча поставкай заданей а декхарий а жIам беш продукци йохкара план 1979 шера 96,7 процент кхоачашъяьй.

Кхоичаш ца деш дукха дисед юрта боахаме а. Республика дукхача колхозийи совхозашкен лоха ба ялата культурай хьувкъам. Кхыметтел хий декхача даьташка Наурски районе юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара «Поитеречный» совхозе — 6,5 центнер, «Авангард» совхозе — 7,2 центнер мара яьккхац, республике юкъера лаьрхIача 26,7 центнер чуеача метте.

Республика боахамаш ялата культурай хьувкъам лоха ба агротехнически бокъонаш, севообороташ телхаяр, дикача кондицех долча фуца боахамаш Iалаш па дар, органически минеральни удобренеш кIезига тессар, юрта боахама балхаш дара ханаш телхаяр бахьан долаш.

Доккхий кхоачамбоацараш да республика халхъа боахама кхыдолча доакъошка а. Капитальни гIишлош хьальхьача хIанз а тIехьайоах объекташ хьалъяра ханаш. Кхоачамбоацараш да транспорте, бувааме, торговле организацешка.

Общественни производство динамични пропорциональни дегIайоагIаlга, хьалха боахама дерригача доакъошка эффективности балх цу дикали лакхъяри лере цадаш кхоачашъелга хилава дардоацаш долга белгалдаьккхар КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленумо. ХьалхагIа санна къаьстта уйла тIаяхийта езаш да къахьегама овсарле лакхъяра, производствана интенсификаци яра гIулакхаш.

ИттлагIча пятилетка тIехьхара шу хьинареча къахьегама чакхдоаккхилда. В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийленца накъадахара социалистически яхь шерагIа йоаржаелга шоай патриотически декхар доархI Нохч ГIалгIайчен къахьегамхоша Республике шерра дIабаржаьа латт «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний болам, «Эффективностен балха дикален пятилеткана болхлочух тешам», «ХIара балха денна—дикала Знак», «Пятилетка тIеххьарча шера — хьинаре къахьегам» яха, кхыдола боламаш. Шерра даржаш латт 1980 шера 22 апрелага хIаране шин-шин пятилеткаш кхоачашъяра Москверчен Ленинградерчен производствай хьалхалаттараша дIадоладаь гIулакх.

ИттлагIча пятилетка социально - экономически программе дикагIа дакъа лапа лерхIаш укх шера план 29 декабре кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцад республика къахьегамхоша, планал совгIа 3 миллион сома маьха продукци ара а хецаш. ХIара гектара тIара 23 центнер ялата культураш чуаца, дерригa доаккха ялат 510 эзар тоннаьта дIакхоачаде дезаш укх шера доккхий я бехктокхаме а декхараш хьалхашка латт республика юрта боахама къахьегамхошта.

КПСС ЦК июльски (1978 ш), ноябрьски (1979 ш.) Пленумий соцамаш кхоачаш дара, керда пятилетка толамца дIаболае кечам бара боккхача доархIаме я 1980 шера итогаш. Халкъа боахама дерригача доакъошка лостам хилар, тIадилла гIулакх кхоачашдара кадрай бехктокхам лакхбар, партийни паччахьалкхени дисциплина лерттIа леланр дIадех цу дерригнеша.

Дулх, шура, фуаш, тха даьккхар дIахо дегIадоаладарах дола доархIаме декхараш хьалхашка латт республика хьайбаш леладерашта а. Цу дакъе лоархIаме да хьайбаш лерттIа Iангара дахар. Нохч ГIалгIайчен фермашкарча къахьегамхоша къоабалбеш тIаийцар Iан ханна лаьрхIа хьайбаш леладерашта юкъе Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам.

Цу яхье дизза дакъа лоацаш, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийленца накъабаха лерхIаш низ тIабахийтта къахьегаш хьайоагIа «Путь к коммунизму» яхача шелковской колхоза, «Загорский» яхача грозненски совхоза, «Путь к коммунизму» яхача Сунженски района колхоза коллективаш. Цар дика болам хьаллаьцар республикерча дукхача совхозашен колхозашен. Царех я совхозаш: «Гехинский», «Кулариниский», «Гвардейский», Наурановски совхоз-техникум, яха леладу «Шелковский» яха племзавод, кхыраш. Республикански сийлен Улга тIа яьхай уж.

Хьалхле леладерашта кIарагIдаьннараша хьахьокх хьайбаш леладеча пайда эцанза дукха резерваш йола цар дикагIа болх бе торо йолга бе безилга. Бокъалдар аьлча, кхыча тайпара да гIулакхаш цхьайолча моттигашка. «Чечингсортсемпром» объединене дукхагIдолча боахамаш кхоачашъяц шура яккхара планаш, цу дакъе дукхагIа ия продукт дIачулуш йола «Терен», «Предгорный», «Атагинский» совхозаш а йолаш.

Де дезарий программа хиларах тарра тIаийцар юрта къахьегамхоша «1980 шера бIаьстан кхашкара балхашта кийчдалара а чакхдахара а кхы тIа де дезарех» дукха ха боацаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совето тIаийца соцам.

Дукха балхаш да ялаташ леладерий укх денашка. ТIехьоданкха йиш йоацарех за фу кийчдера гIулакх а. Из кийчдара ялш 85 процент кхоачашъяьй республике. Ачхой-Мартановски, Грозненски, Надтеречни, Веденски, Урус-Мартановски районий дукхагIдолча боахамаша дика кийчдаьд дIадуртдола фу.

Кхашка де дезаш дукха балхаш да укх бIаьсти. ЛерттIа болх бергболаш ерригa машинаш кийчъелга дIадехпо. Дукха хIама ва эшаш хIанзле а ерригa юрта боахама техника балха аравккха кийча я республика.

ДукхагIа хьувкъам чубара лоаттабеча къоесаме пайда дукхагIа хургболаш минеральни органически удобренеш дIаахийтар боккхача доархIаме да.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектор.

ЦІЕНХАШТТА УЙЛА ТІАЙОХИЙТ

Иттлагlа пятилетка чакхйоалача шера сийна, В. И. Ленин ваь 110 шу дизараи КПСС XXVI-ча съездаи даха ма доагllара накъадахар дукха лелаеча социалистически яхьа юкъе а яха. КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленума решенешца хьалхе а лелаеш, Карабулак поселкерча ПМК-155 коллективо доккхий социалистически деккараш тlаийцар 1980 шера.

Хьокхамаш дийке долаш чиндаьккхар тха коллективо дlадаха шу. Бахача наха эша гlулакхаш дара план 105 процент кхоачашъяьй, планал совгlа 250 квартире чуйиллай газ.

Планаши социалистически деккараши доккхий хилара къьстта уйла тlаяхийтанза аргйоацача оттаю гlишлон - монтажни организацеш кхоачамаш хьагучадахаран царех комплексно пайда эцарах.

Планаши деккараши кхоачашдеча хьалхагlа а санна кхоачамаш дукдувла керттера хьаст — бригадашта юкъера социалистически яхь. Іилман наькъаца хьахьекхад, социалистически яхь лерттlа лелаеча моттиге хьокхамаш а дуккха лакхагlа хилар.

Из дош тха коллективе лерттlа къоастадаьд ала йиш йолаш дац, цхьабаькъда, ма хулла дикагlа из къовстадара тхоай хур деш-м да тхо, хьалхьеш латта объекташ вlаши гаьне хиларца ювааенна халонаш эца а еш.

Гlишлон - монтажни балхаш деш йолча 17 бригадах 14 — комплексни, цаl — изолировщикий, цаl — плотникий, цаl — бетонщикий я. Цу ерригача бригадаша шоайла яхь лелаю.

Масала, Серноводски курорте гlишлош хьалъеча М. Володяев керте латтача комплексни бригадо яхь лелаю Орджоникидзевски станице быта Цlа хьалдеш йоаллача М. Плиева бригадаца. Город Магlалбике 67 квартира йола цlеношъ хьалдеча Ф. Белхаросвас кулгалдеча отделочникий бригадо яхь лелаю Т. Бельтоевай бригадаца. Лоаца аьлча, хьалъеш латташ цхьаккха объект е бригада яц тха шоайла яхь ца лелаеш.

Яхьах хьахиннар эффективни хул ше хьийга къа коллективо теркал ца деш дитальта бригадана бlаргагуш хилча. Яхьа низ къаьстта шаьра бlаргагу объект хьалъяь а яьккха дlалуча хана, хlара бригадана балхаш дlи а дийкъа, бутт чакхбаьлча, комиссе цар дукхалгеи дикалгеи хьенжа уж дlаоцачеи цар мах беча хана.

Коммунистически парте тахан къаьстта чlоагlа лоархlам бу дикала дешай. Укх тlеххьарча хана гlишлонашка деш дола балхаш дикка тоаденнад. Из гуш да, коллективо хьалъяь а яьха дlателаш йола объекташ пачхьалкхен комиссе тlехдика е дика мах а беш дlанйеш хилярах. Цхьабакъда, брак хулаш моттигаш я. Масала, Карабулак поселке 624 бера моттиг йола школен «Серноводск - Кавказский» курорте гlишлоши хьалъеча яь брак дlайоаккхаш 14 эзар сом дlадахийтар, 2,1 эзар сома мальха материалаш яйра.

Кlезигача лоархlаме дац хьалъеш латта объекташ материалашцеи техническими Іалашъяр. КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои чlоагlа уйла тlайохийт цу деша. Цунах тийша ма дии болх толаме лелилгеи объекташ шоай ханнахьа хьалъелгеи. Бlаччача 1979 шерен укх шера инварь беттел материально-технически Іалашо геттара во хилар хьалъеш латтача объекташта. Цхьа масал доалздерга аз цу хьакъехьа. Быта Цlа хьалдеча гlишлон материалаш, керттерча дальгъе кирпишк, цемент, металл ца тоьар бахьан долаш болхлоша болх ца беш яьккха ха ерригa а лаьрхlача, ши бутт хилар. Из ийнасцаре, кхы тlа а 50 эзар сомах пайда эца йиш хургъяр.

Гlишлои хьалъеча керттера проблема — из кадрай проблема я. Эггара балхаш сихденнача хана квалифицированни кадраш тоьаш хилац. Дукха оолхлой республикера дlаух вхчаш да болх аьле, цудухьа хlара шера 70—80 процент кердаяккхи сзаш хул гlишлонхой коллектив.

Хьехамчал дегlаухаш да тхо долча, хlаьта и цу дикача боламо ерригa коллектив чулаьцай ала йиш йолаш дац. Цхьабакъда, хьехамчаша гlишлон говзал Іомаль итташ кагирхой ба. Иштача хьехамчех ба Сийлахь-боккхача Дай-мехка тlема доакъошхой: плотник Д. С. Аджигов, газоэлектросварщик П. Е. Дьяченко, плотник Д. К. Керимов, электрик А. А Гордеев.

«Планировани тоаяра а боахама механизмо производства эффективности балха дикали лакхъяра ю воздействи чlоагlъяра а къакъехьарча» КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам тlа йоккхий мероприятеш белгалъяьй балхий дикал лакхъяра. Укхаза керттера хьокхам хургба хlанз кхоачашдеча балхий объем а ца хулаш, объекташ бокъонца хьалъяь йоаххилга. Цудухьа оаха цу деша тlайохийт керттера уйла.

А. ГОРЧХАНОВ,
Карабулак поселкерча ПМК-155 планови отделе начальник.

САГИ ЗАКОНИ

СОВЕТСКИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО ДІАХО А ТОАДАРА

Иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагlча сессе тоьал дукха терхам тlабахийтар социалистически законности пачхьалкхен дисциплинен дlахо чlоагlъяра, советски законодательство эргадоахаш тоадара дешашта. Сессе тlаийцар СССР халкъа тlахьожамах, СССР Лакхехьарча судах, СССР прокуратурах, СССР пачхьалкхен арбитражах СССР адвокатурах дола законаш.

СССР Конституцега хьежжа деррига законодательство вlаштlехьдаккхара вай мехка чакхбоаккхача дукхача балхах дlакъовстаде йиш йоаца дакъа да уж законаш. Цар тlа лерратlа юкъе а кхухь, чакх а йовх мехка кердача Керттерча Закона тlа дlачlоагlъяь положенеши принципаши. Масала, «Халкъа тlахьожамах хьакъехьарча» закона тlа хьагойтай социалистически демократи дlахо эргайоахаш тоалрах, халкъа тlахьожам чlоагlдарах йола парте программи установкаши СССР Конституце положенеши.

Закона тlа вlашагlтекай вай мехка халкъа тlахьожама органаша Іоаль йlаьхий опыт, болхлой-ахархой Инспеце болхлой тlахьожамгара льина халкъа тlахьожама таханарча системага кхачталца ба цо хьабена сийлахьа иинъ.

Закона тlа ма аллара, халкъа тlахьожама органаша шоай гlулакхаш чакхдоах Коммунистически парте решенешка хьежжа. Эггара хьалха цунца белгалбоалаш ба закона политически чулоацам. Халкъа тlахьожама органий цхьа система я — группашкареи посташкареи аьнна СССР Лакхехьарча Совето вlашагlйоллача СССР халкъа тlахьожама комитетага кхачталца.

Закона тlа белгалдаьд СССР халкъа тlахьожама комитето, СССР Лакхехьарча Совето, цун Президиумо, СССР Министрий Совето кулгал а деш болх белга, тохнам баьчул тlехьагlа дуьца дезача дешата хьежжа СССР халкъа тlахвожама Комитето Лакхехьарча Совета Президиумеи СССР Министрий Советеи предложенеш дlачутелилга.

Халкъа тlахьожама республикански комитеташа союзнии автономнии республикай лакхерча пачхьалкхени доал дареи Іаьдала органашцара шоай гlулакхаш а цу тайпара леладу. Моттигашкара комитеташ йоагlйоагlача халкъа депутатий Советашта отчеташ телаши, хlаьта иштта лакхехьа латтача халкъа тlахьожама комитетий хьалхлениа болх беш я.

Къахьегамхой предложенеш теркал а яь закона тlа белгалдаьд халкъа депутатий юртийи поселкови Советашка халкъа тlахьожама группаши посташи вlашагlъехилга.

Халкъа тlахьожамах хьахулар эггара хьалха цуна юкъе дуккхача наха дакъа лацарахи гучадаьннар шерра дlадовзийтарахи тийша да. Цуица цхьана общественносте цо довзийт гучадаьха кхоачамбоацараш, уж дlадахара къахьегама коллективаши гражданаши оарцагlа боах.

СССР Лакхехьарча судах долча закона тlа хьахьенкай Лакхехьарча суда, цун Пленумий, судебни коллегей полномочеши балха порядоки. Цу тlа белгалдоакх, мехка эггара лакхера судебни орган хиларга хьежжа СССР Лакхехьаре суд правосуди чакхйоаккхача хана законаш нийсен цхьан тайпарен леладелга Іалашдаь ца Іеш, СССР Конституци, советски законаш доагlача тайпарен нийсен кхоачашдара, социалистически доалахье лораеш лелаяра, къахьегама дисциплина йолаш хилара, пачхьалкхени общественни деккар цlена кхоачашдара, наьха бокъонаш, сий, социалистически общежите правилаш лораяра гражданашта кхетам бала безилга.

СССР Конституцега хьежжа закона тlа хьакхайкаду СССР Лакхехьарча суда судахойи халкъа заседателаши шоай лоlамен закона яхар мара де ца дезаши болга, хlаьта суд йолча хана судахой яраш санна бокъонаш йолаш ба халкъа заседателаш.

Цар шоай полномочеш кхоачашъяра лоархlаме гаранти я СССР Лакхехьарча суда судахой а халкъа заседателаш а правосуде гlулакхаш чакхдоахача хана уголовни бехктокхаме оза, набахта чубохка е судебни порядкагlа административни бехк бе йиш яц СССР Лакхехьарча Совета, хlаьта сессешта юкъерча хана — СССР Лакхехьарча Совета Президиума бокъо йоацаш аьнна белгалдаккхар.

СССР Лакхехьарча суда бокъо еннай ший полномочешка хьежжа хьалхарча инстанце, кассационни надзора порядкагlа суда гlулакхаш чакхдаха.

Закона 3-ча статьяга хьежжа СССР Лакхехьарча судо Іома а ю, вlашагlа а тох судебни практика, статистика анализ ю, законодательство юкъедоаладара де дезар белгалдоах.

Суд еча хана мехка ерригача территоре тlа законаш нийсен цхьан тайпарен хилийтар духьа СССР Лакхехьарча судах долча закона тlа белгалдаьккхад СССР Лакхехьарча суда Пленумо тела разъясненеш судашта хинна ца Іеш, ихыча органашта а гlулакхаш тlарча наха а йоагlаш хилар. Цул совгlа, закона тlа оттадаьд СССР Лакхехьарча суда Пленумо тела кулгалдара разъясненеш кхоачашъяра тlехьа СССР Лакхехьарча судо тlахьожам лоаттабеш хилар.

Хови ма хиллара, СССР Конституце шерьяьй прокурорски надзора правови лард, законаш нийсен цхьан тайпарен леладара эггара лакхера надзор елга СССР Генеральни прокуроран цунна карарча прокурораштен тlа а дуллаш.

Конституце из положени йоаш хаш СССР прокуратурах долча закона тlа белгалдаьд прокурорски надзора керттера лостамаш пачхьалкхен доал дара органаша, предприятеша, учреждениеша, организацеша, гlулакхаш тlарча наха, гражданаша (юкъара надзор) законаш кхоачашдара надзор елга: судашка дешаш дуцача хана законаш кхоачашдара надзор елга; созвабь нех чубоахкача, суд ялехьа нах чубоахкача моттигашка, судо бaь бехк е кхыдар чакхдоаккхача хана законаш кхоачашдара надзор елга, иштта кхы дlахо а.

Прокуратура органий кхыча керттерча лостамех да зуламаштеи кхыйолча правонарушенештеи духьала къовсам лоаттабар, зуламаш тахкар, зулам дьраш уголовни бехктокхаме озар, пачхьалкхен кхыйолча органашца цхьана зуламаши правонарушенеши ца хилийтара даиза дергдоацар дар, советски законодательство эргадоаккхаш тоадечен цуша пропаганда ечен дакъа лацар.

СССР Конституцега хьежжа кхийдаьд СССР арбитражах дола закон. Пачхьалкхен арбитража органаша хlара шера Іалашмате дукха къовсаме дола боахама дешаш къестаду. Уж шоай ханнахьеи нийсеи къестадар санна лоархlаме да уж къовсамаш хьахилара бахьанаши кхоачамбоацараши предприятей а организацей а балха юкъера дlадахар. Къовсаме дола дешаш къестадечара пачхьалкхен арбитража бокъонаш шерьяьй законо.

СССР Лакхехьарча Совето СССР адвокатурах дола закон тlеацаро кхы цlаьхха а хьагойт общественни пачхьалкхени хьашташ, советски гражданий бокъонаш лораелга Іалашдара вайцига мел чlоагlа йоакхо ю.

Граждананштеи организацештеи юридически новкъостал дара адвокатий коллегеша болх белга оттадаьд СССР Конституце тlа. Законаш нийса леладарах, уж чlоагlдарах, правосуди чакхьаккхарах гlо де деккарийла я уж.

Пачхьалкхено шерра новкъостал деши хьаллоацаши йола общественни организаци хиларах тарра закона тlа белгальяьй советски адвокатура вlаштlехьъяккхарен цо беча балхен керттера положенеш.

Юридически новкъостал гражданашка дукхагlа дlакхачийтар духьа из мах боаш деш йола дукха моттигаш белгалъю закона тlа: алименташ хьодахареи къахьегамен дешаш леладеча суди хьалхарча инстанце баьхкарашта, колхозашкара баьча балхах доагlар хьадаьккхара ием еннача колхозхошта, балха тlа айа хинна даь зе юхаметтаоттаделга дехачоа, иштта кхы дlахо а.

Иштта мах боацаш новкъостал ду шоай депутатски гlулакхаш чакхдахарца дувзаденна халкъа депутаташа консультацеш телача хана, хlаьта иштта новкъостий судийи шоай лоlэмерча халкъа дружиннийи членашта, нахаьа санна консультаци лулга цар беча общественни балхаца дувзаденна дале.

СССР Лакхехьарча Совето СССР халкъа тlахьожамах, СССР Лакхехьарча судах, СССР прокуратурах, СССР пачхьалкхен арбитражах, СССР адвокатурах дола законаш тlаэцар СССР кердача Конституце ларда тlа кердадоаккхаши тоадеши латтача советски законодательствана лоархlаме хlама да.

А. КОТИКОВ,
Нохч - ГІалгІай АССР юстице министра заместитель.

Кхалнах удабар — сий доаца гІулакх

Кхалнах удабар вай заманца цхьанна овгlоралъара тар ца луш а Іалльмате нийрча е гlулакх да. Бакъда, халахете а, тахан а тlехьа эхь-юхь дайнача цхьаболча наха Іодуллаш дац из, административни органаша, партийни, советски органаша цунна духьала цlенхиштта къовсам лоаттабешше а.

Тхоай районе следственно-судебни практикера мисселхе масал доаладе безам бар са. 1979 шера Соагlапча вахаш волча Тангиен Батыра Ахьмада ший гаргарча нахацеи новкъостий ба яхарашцеи цхьана низагlа йодайнр [illegible] юртара Гандалоева Хьавифа. Зуламхочоа доагlаш дола таlазар дир— Магlалбика городской халкъа судо набахта вакла ха техар.

Бакъда, цул тlехьагlа а чакхдаланзар зуламхоча даьча сий доацачи гlулакхах хьахиннар. Тангиенгlарнеи Гандалоевгlарнеи юкъе дов эттар. Цу шин тайпан нах шоайла летача хана юкъеяккхача Евлоев Йоакъапа урс lетта хала чов йир.

Цо цlаьнха а хьехьовх кхалнах удабар мел во а ахка а гlулакх да.

Цунца мара сенца бакъде йиш я совхна февраль бетта Йоккхача Ачалкхе хиннар. Валтара чубоагlаш хиннаб № 22 йолча школа директор Т. М. Шадыжевай цу школа секретарь Л. С. Тогиевай. Царна тlехьахкийкача «кlанташа» легковой машина чура lоъаралийлха хlама теха Шадыжева йоже а я, Тогиева йодалой, цо шийна могар деш духьале ешше а.

Милице, прокуратура, халкъа суда болхлой дукха къахьега дийзар зуламхой гучабоахаш. Уж хиннабар Юкъерча Ачалкхе бахаш бола 21 шу дальна Костоев Ахьмада Іалихан, 20 шу даьнна Костоев Іаддалий Іалихан, 17 шу даьнна Костоев Суламбика Муса, 21 шу даьнна Костоев Махьмада Іумар.

Саг йовланьча санъерда вlаштlехьдаланзар цар. Цун меттел... халкъа судерча гlандаш тlа Іохонша бийзар. Хlанта аз кхыча тайпара хила йиш йолаш а дацар е хург а дац!

Са белгалдаккха безам бар цхьаькха. Цу кхалнаха хьагайтар шоаш денал долаш болга а шоай сий доадайтаргдолаш боацилга а. Бlарга тlа бlарг а оттабаь суде Костоевгlар «кlанташа» даьр долча тайпара дlадийцар цар, уж бехка кlалхара а ца бовкаш.

Халахете а, цу тайпара зуламхой иштта майра гуча ца боахаш, царна доагlаш дола таlазар дайта административни органашта новкъостал ца деш кlеэнга моттигаш хилац. НизагIа ше йига йолаше а, ца везача а шийна ца вовзача а сагаца вха езаше а раьза йолаш енай аьле йодальча кхалсаго зуламхой бехктокхама кlалхара боахаш, харц тешаш уттабеш гlулакхаш леладу. Бакъда, из даьраш юххера а дехке бовл, тlаккха тlехьа а хул.

Советски законаша, вай Іаьдало шоашта еннача бокъонех бизза пайда эца беза вайнаьха кхалнаха. Тlаккха цlенбенна вайна юкъера дlабоврга цар сий доаде гlертараш.

Б. ТУТАЕВ,
г. МагІалбика прокурора заместитель.

Тха консультацеш

Къахьегамхоша деча хаттарашта жоп лу НГІАССР юстице министерства консультанта Н. И. БУГАЕВАС.

ХАТТАР: ЗаконагІа вакха ца воагІаш къахьегамхо балхара дІаваккхарах е кхыча балха вахийтарех материальни бехктохкам хьаьна тІабилла йиш я судага?

ЖОП: КЗОТ-а 215 статьягех РСФСР ГПК 39 статьятен хьежжа болхло е гlулакхера саг законагlа ваккха ца воагlаш балхара дlаваккхарех яза ца йолаш прогул еш е кlезигагlа мах телаш бола болх беш лъикхача хана алапи даларца дувзаденна предприятена даь зе дlатаккхара дежхар тlадожаду цу гlулакха бехке волчоа, болхло е гlулакхера саг балхара дlаваккха е кхыча балха вахийта аьнна распоряжени енначоа. Из ала йиш яц предприяте болхлойи гlулакхера нахи балха дlайибечен дlабоахачен приказашта кулг язде бокъо йолаш волча култалхочо мара.

ХАТТАР: Хьакхетанел со бокхъала. Со донор ва, малагlа бокъонаш я донорий?

ЖОП: РСФСР КЗОТ-а 114 статьяга хьежжа, предприяте, учреждене, организаце администраци деккарийла я болхлойи гlулакхера нахи обследовани йолча дийнахьен переливанена цlий дlалуча дийнахьен цхьанкка духьале йоацаш унахцlено лораяра учрежденешка бахийта а цу деношка юкъера алапи царна тlехь дита а. Донораш болча болхлоштен гlулакхерча нахан переливанена хlара цlий дlаденнача денна тlехьа доагlа ди муккъа лу юкъара алапи а долаш. Нагахьа санна болхлочун безам бале, на ди хlара шера телача отпускана дlатlатох. Обследовани ечеи цlий дlалучеи деношка болхлой-донораш балхара мукъабовлийтара а цу деношкеи царна тlехьа доагlача салоlача деношкеи царна тlехь алапи дитара а бахьанаш ца унахцlено лорaяра учреждене енна вызови донор обследовани еча е цунгара цlий доаккхача хилар бакъдеш йола справкеи.

ХАТТАР: Малагlа гаранте я болхлоштен гlулакхерча нахан — изобретателиштеи рационализаторашта?

ЖОП: Болхлоштен гlулакхерча нахан — изобретеней е рационализаторски предложенеш авторашта юкъера алапи тел цу предприяте, организаце изобретени е рационализаторски предложени юкъеяхьара балхара даккъа лацара керттеча балха тlара мукъабовлийтача хана. Изобретени е рационализаторски предложени кхыча предприяте, организаце юкъехьоча хана керттера болх беча моттиге шоаш хиннача гlулакхаш тlа бут болхлойи гlулакхера нахи, хlаьта изобретени е рационализаторски предложени юкъехьош болча балхах мах лу, оагlонаша шоайла дийццача тайпара. Цхьабакъда, массаза а болх беча моттигера юхдеча юкъерча алапел кlезигагlа боацаш.

ХАТТАР: Бераштa лаьрхlа пенсеш хьанна хьежаду, миштa тел?

ЖОП: «Кlезига Іалашбаьча дезалий бераштa тела пособеш оттадарах» долча 1974 шера 25 сентябрерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа № 752 йолча СССР Министрий Совета соцамца чlоагlъяьй кlезига Іалашбаьча дезалий бераштa пособеш хьежадареи дlателареи порядках йола Положени. Цу положенега хьежжа пособи хьежа а лу, дlа а тел кlезига Іалашбаьча дезалашта: пачхьалкхен, общественни, кооперативни предприятей, учреждений, организацей болхлойи гlулакхерча наьхен, пачхьалкхен социальни страхованеца гlулакх долаш болча кхыча гражданий дезалашта, хахпеи хьашйбеннен болх беш болча нахагара дlанйккхача: колхозий члений, творчески союзий (йоазонхой, композиторий, художникий, кхыча) члений, къаьст-къаьстача гражданашта е граждани коллективашта болх беча наьха (домработницай, хаьхой, шофераьй, кхыбарий) дезалашта, нагахьа санна шоаш балха дlанйцараща цар къахьегама договор даь дален проф. союзни организаце цунна регистраци яь ялеи; пачхьалкхен социальни страховани е йоагlаш боаца тlема гlулакхаш тlарча наьха, СССР чурча гlулакхий Министерства органий мугlарерчеи начальствующий составах болча наьха, министерствай ведомствай военизированни охрана болхлой, СССР бувзама Министерствай союзни республикай бувзама министерствай лаьрххlа болча бувзама служба мугlарерчеи начальствующий составах болча наьха, пенсионерий, лакхерчеи юкъерчеи лаьрххlа йолча дешара заведенешна, училищашка, школашка, кадраш кийчъеча курсашна деша багlарий, аспирантай, клинически ординаторий дезалашта. Дезалашта хьожа а дийя, пособи дlалу, нагахьа санна хlара дезаххочоа бетта тlайоагlа ерригa доход юкъера лаьрхlача 50 сомах тlех ец.

Доззол дехьара

БОЛГАРИ. Димитровградера полиэфирни чилла бу керда комбинат ший йизача мощностах болх бе йолаеннай. Иа хlанзарча хана эггара кердагlа йола текстильни предприяти я мехка хиина ца lеш бlарччача Европе а. Комбинате эггара чоалханетlа йолл процессаш автоматизаци яь я.

Керда предприяти 60—70 тайпара бесаш дола 6000 тонна тlехдина чилла арахецаш хургья. Комбинатерча кийча барзкъаш деча кхь цехе 300 тайпарча моделагlа дола тlеханахьа дувкаду барзкъаш арахецаргда, царех дикка доккха дакъа экспортагlа дlаухийтаргда.

СУРТА ТІА: предприяте вязальни цехе.

БТИ—ТАСС сурт.

Афгански репортаж

ЙОАЗУВ-ДЕШАР ЦА ХАРА ТІАТАГІАР

— 1978 шера Афганистане кхо эзарп бархl бlаьа школа яр. Цул тlехьагlарча хана хьалъяьй укхаза кхы а 600 школа. Цхьабакъда, контрреволюционерий бандаша йоагалъй 600 совгlа школьни адани, боабаьб дукха хьехархой, къахийтта битабаш дешархой а. — Иштта дlадоладир тха къамаьл Афганистана Халкъа-демократически парте (НДПА) ЦК Политбюро члена, Афганистана Демократически Республика (ДРА) просвещене министра Ратебзаде Анахита.

Йоазув-дешар ца хар, — халкъа проблема я. Афганистане бахача нахах 90 процент гаргга бараш, цу даькъе 97 процент кхалнах, язде а деша а ца ховш ба. Оаха дика кхетаду, берригаш а хlана бац аьнна бола нах йоазув-дешар ца ховш болча мехка социальни а экономически а дегlаахара дешаш толамца къестаде йиш ца хилар. Хlара дийша вола афганец митчахьа а моллагlча гlулакхa тlа а из вале а тlа хьех парте тха пачхьалкхенна Іалльмате лоархlамеча а доккхача а гlулакха — йоазув-дешар ца хар дlадаккхара юкъе дакъа лацара.

Афганистан — дlахо дуьц министра. — геттара тlехьабиса мохк ба хlанзарчеа. Юрташка хlанз а чlоагlа да феодальни племенни гlулакхаш. Тхоай балха тlа из деррига теркал де дезаш да тхо. Оаха хьинаре пайда эц Советски Союза йоккхача опытах, тхона чlоагlа гlо ду советски специалистана. Болх шин лостамагlа бода: юкъарча образоване школай системана реорганизаци яреи кхийнараштa юкъера йоазув дешар ца хар дlадаккхареи. Карарча дешара шера дlадоладу оаха берригнешта юххьанцара образовани ялара гlулакх, хlаьта чакхйоаккхаргья оаха из процесс городашка керттерча даькъе 1985/86 дешара шера, юрташка — 1986/87 дешара шу тlаххоаташ. Иштта хьалхашна еггадаьа шин шера эскаре гlулакх де баьхкача кагирхошта юкъера йоазув-дешар ца хар дlадаккхара деккар.

Бакъда, берригнешта дешийтари къона тlехье гlулакхаш хьинаре а кхетамца а леладара кийчъяри ДРА-на хьалхашка латтача эггара лоархlамегlча деккарех ца! да. Дувцар да, хlанзарча хано дlадехарашкеи Афганистана къахьегамхой хьаштащкеи хьежжа йола, кхувш йогlача тlехьенна юкъара ешна ца Іеш техническии а образовани йолалургйола просвещене керда система хьяр. Хlанз укх сахьате школашка хьех мехка халкъий керттерча пхе меттала — дари, пушту, узбекски, белуджски, туркменски.

Чlоагlа теркам тlабохийт просвещене министерства хьехархой кадраш кийчъярах юхакийчъярах. Революци хилалехьа дешар хьехара гlулакх эсала леладора школашка, 28 эзар хьехархочох 90 процент совгlа барапи лаьрххlа йола педагогически образовани йоацаш яр.

Геттара эсала яр школай материальни база, 30 процент гаргга йола школаш цу балха мегаш доацача цlеношка яр, 20 процент школаш цхьаккха тайпа а помещенеш йоацаш яр. Дуккхача школашка хьехара кабинеташ яцар. Хlаьта спортивни залаш-м ювца езаш а яц. Вlалла йоацараш мо яр гойтара пособеш, хьехара технически средстваш.

Кхийнарашта юкъера йоазув - дешар ца хар дlадаккхара проблема Афганистана халкъа революце хlанзарча ханарча этапо тlадулла лоархlаметlара практически деккар да. Из кхоачашдургдац алхха дlаякхача замо юхейитача цу вочa тlехьаленна духьала деррига халкъ гlоттаде вlаштlехьдоале мара, из дика гlулакх деча общества доккха новкъостал де йиш йола дина керте латтарий прогрессивни дакъа а тlехьа мехка баха берурга нах юкъе а озаш. Данза дергдоацар да 10 шерагара дена 50 шерага кхоачаш ха яьнна бола, берригa маlа нах, хьалхарча аргlанна цар къахьега моттаргдола дакъа, шоай наьна меттала, царна фу лов а хьожаш, мехка дахача халкъий моллагlча меттала деша а язде а Іомабар. Кхалнаха юкъе йоазув-дешар ца хар дlадаккхара гlулакх чакхдоаккхаргда цар шоай лоlамагlа, деша безам болчунна йоазув-дешар а Іомадеш. Из программа 10 шера лаьрхlа я.

Пачхьалкхен органаша, министерстваша, ведомстваша, организацеша, предприятеша йоазув-дешар ца хар дlадаккхара беча балха координаци яра хьае лерхl премьер-министра заместитель, просвещене министр, планироване, лакхерча образоване, информаце, культуре министраш, дина хьалха латтарий викалаш юкъе а болеш йола пачхьалкхен центральни комисси. Цу тайпара комиссеш хьаергья мехка ерригача провинцешка.

— Просвещене Министерства, — белгалдоах Ратебзаде Анахита, — хьинаре кийчбу шоаш раьза а болаш къаьсттача программагlа йоазув - дешар ца хар дlадаккхара болх бергбола нах. Цу тайпарча кийчонах хlанзлехьа чакхваьннав 15 эзар совгlа саг. Из деккар кхоачашдара юкъеозаргья оаха Афганистана демократически кагирхой Организаце, кхалнаьха обществаш, кооперативаш, кхыйола общественни организацеш. Цига болхача кагирхоша дешар хьийха ца Іеш быта культурах и кхетабе беза юрташка баха нах.

Цхьабакъда, хlанз а кlезига бац тха моастагlий, — йовх ший къамаьл чакхдоаллаш Ратебзаде Анахита. — Амма тха доттагlий новкъосталца, эггара хьалха Советски Союза новкъосталца, халкъа революци котъяргья. Оаха чlоагlа барнал оал СССР тхоашта гlо дарагlа, хlаьта шун мехка чlоагlа хам беш а да тхо. Советски Союз ма яий Афганистан Чиле хиннар санна долча трагедена кlалхара яьккхар.

Ю. ВОЛКОВ,
АПН соб. корр.

Калейдоскоп

ТЕЛЕЭКРАНА РЕЦЕПТАГІА

Дукха ха йоацаш австрийски телевидене (ОРФ) цхьоалагlча программагlа гойтар «Деррик» яха аргlанера теледетектив. Цига зуламхочо саббарагlа юв ший сесаг, автомашина кlал а кхессе. Хlаьта, дилла а санна, лер йоацаш хургдолаш а ду деррига а. Следователо укхаза а дlагойт чоалхане зулам гучадаккхара дlаьгъера ший говзал.

Фильма дlахододар хьахьекхар шоллагlча дийнахьа... Австрийски столицана юкъе грузовика кlалъяхар светофора баьццара сигнал лотталларга хьежаш улица тlа лаьтта кхалсаг. Малав ца ховча къонахчо кlалхесеар из машина. Цул хьалхагlа телевизора экрана тlа шийга дайнар цу тlа хиннача бесса вахаре юха нерда а доаккхаш. Полицейски участке гучадаьлар, цу сага психически хьал бокъонца лерlа хилар... Кхалсага ираза грузовик лехкаш ваьгlачун реакци сов дика хиннар. Геттара вочa хьал тlа а йолаш дlанхоачайир из больнице, амма лораша яхачох, ерзаргья. Телепрограмма оттаьрий адресагlа дуккха Іоттараш хилар. Цхьабакъда, хувцаденна хlама гучадьннадац. ОРФ кулгалхой аргумент цаl я — баьча хоаттанга хьежачи «Деррик» сере эггара дукхагlа гулбу экрана юхе телезрителаш. Наха ховахеташ хилча тоьам ба кхыдар лоархlаме а дац!

(АПН).

ТЕРМИТАШ ТІАГІЕРТ

Бокъонца хlалакьхилар а хинна дlаиттад Египта къулбехьарча провинцешкарча ахархошта термиташ тlаяхкар. Хlамах ца юзача цу садоахкача хlамаша ду зенаш, бокхъалдар аьлча, Іалльмате доккхий да. Массехк юрта дlадийна хинна кlа деррига а доадаьд. Асьют яхача губернаторстве хlалакьхилара кхерам тlаэттаб юрташнарча ши эзар цlенна, шин школа здамеш бокъонна йиай термиташ. Дукхача юрташнарча нах чубахача цlеноех 80 процент садоахкача хlамаша тийда да. Царна еттача инсектицидаша цхьаи «Бетта е шин бетта дlайолх термиташ — ледкъ ахархой. — амма тlаьхха юхайоагlа. (АПН).

КИСЛОРОД ЛЕЧКЪАЮ САГ

Цун цlи — Даниэл Кейт Людвиг, из хьогге а кховзткъе иттанел тlехвьннав, хlаьта цун рузкъа 3 миллиардагара пхеннега кхоачаш да аьнна хеташ да. Наха довзаш алхха ши сурт да цун: ахчо йиш хулийт цунга ше наха дlа ца вовзийта. Вах из тата доацаш, амма цо леладу гlулакх кхераме доацаш дац. Гlулакх мишта аьлча, 1967 шера деррига а кхо миллион доллар мара ца додаш амазонски жунглей онда лакъа нийцар компании хьа а яь. Хьу хьакха волавелар. Итт шера цо йожайир 11 миллион гектара тlара хьу. Іилмахоша лоархlамаш даьд, планета тlарча хьун кхоалагlа дакъа тlадолча Амазонна жунглеша хьаду шера дунен кислородни запаса 50 процент. Уж хьунаш тийда дlаяхара тlехьалв океанех цаl бокъабелча кургдолча зуламца мара нийсъа йиш йолаш —

(АПН).

Сийлахь-йоккхачу Коталон 35 шу дизарча

ЗІАМИГАЧА ЛАЬТТАН ТУРПАЛ

«ЗІамига лаьтта» яхача книжка тІа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева лувш:

«...15 февраля, вешта аьлча эгара хьалха десант Іохайначул тІехьагІа цхьайтталагІча дийнахьа цхьан десантника Татарашвиле Шалвай 23 шу даьлар. Цунцара дІа ца нъасташ цхьана лелача доттагІчо Верещагин Петра совгІата ший диска чура 23 патрон елар цунна. Из дар эгара дезагІа дола совгІат, хІана аьлча патронаш тоьацар, хІаьта аргІанара атака е кийчлуш моастагІа а вар».

Мел дукха шераш дІайийхад цу хана дена, баьъда Шалва Давидович Татарашвиле вІалла дицлац доттагІчо дена деза совгІат. ЦІи хоза йола куникоски десант «ЗІамига лаьтта» Іойоссаьча хана дена Новороссийск йизза мукъаяккхалцш йолча хана хьалхарча лине сигнальщикий отделене командир хиннав шоллагІча статьягІа старшина вола Шалва Татарашвиле.

Михета яхача гуржий городера къона хьехархо 1940 шера август бетта, Бакински лакхерча мореходни училище деша вахачул тІехьагІа хилар моряк.

«Красная Звезда» яха орден, «За отвагу», «За боевые заслуги» яха медалаш — цар тешал ду ЗІамигача лаьтта парте членалла вахача десантника къонахчала.

Сийлахь - боккха Дай-мехка тІом чаккхбаьнначул тІехьагІа ший машарера хьехархочун болх бе юха дІаваьнав Шалва Давидович. Исторе хьехархо волаш болх баьб, хІанз из — Михетски бархІ шера школа директор ва.

Кагирхоша чІогІа хозахеташ ладугІ ветерана ЗІамигача лаьтта хиннача событеех, халкъий ирази машари бахьан долаш лоаттабаьча сийлахь - боккхача къовсамах дувцача хана.

СУРТА ТІА: ветеран-малоземелец Шалва Давидович Татарашвили хьоашалгІа веннав Закавказски Краснознаменни военни округа бІухой болча.

С. ЭДИШЕРАШВИЛЕ сурт.

ТАСС фотохроника.

МАССАЗА А ХИЛБА ВАЙНА САТЕМ

Сатосса ха. Набарах хланза улл Сержень-Юрт. Тийргагахьа ший хий инца дедда дода Хулхулау. ДІахьенкача сийрдадаьнна къегаш латт сий дола лоамаш. Кер бизза чудоагІа Іуйрийнара цІена фо. Байбатыров Сейт-Махьмади чІогІа еза из сабаре сатийна ха. Цу ханех хьагиш хьавоагІа из Дийхе лораеш ше дикка лоацаш хиннача Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема хана дена.

Шок етташ чуухар бомбаш, лелхаш яр гранаташ, хьахоаш дар йоккхийча тоний снарядий лелхар, пулеметий, автоматий таташ — хала дар из тайпа жожагІатс дІа а яьина сатем оттаргба, сетийна хургья аьнна тоша.

Цийка могар дар артиллериста С. Байбатырова Коталом ди сихагІа тІакхоачилд гІерташ фашистски гІаьрахоеx майра латаш.

...1939 шера Советски Эскаре гІулакх де дІавигар 23 шу даьнна Сейт-Махьмад. Ший декхар кхоачашдеш хилар из Белоруссе, цигара ваьнна Закавказски тІема округе. Сийлахь-боккха Даймехка тІом хьайча дола тІем дІа хилар.

«ЗІамига лаьтта» яхача ший книжка тІа Л. И. Брежнева ма яздарра, Сталинградски тІом чаккхбаьнначул тІехьагІа Гитлер кхийтар ший эскар кхы а хаьлгІче Іазаве оттаргхиларах. Цудухьа кхы а чІогІагІа низ тІа а бехийта лорае эттар из къулбехьара плацдарм. Цо кхетадора, нагахьа санна Тамань йоавшкара дІайоаккхе, ерригa Крым а даха дог доацаш дІадаргхилар. ХІаьта из дІайоале Украине мел дола шоай эскар кІалдусаргдолга ховоргитлеровцашта. Цудухьа Тамань дІа ца яла дагахьа чІогІийр ерригa рубеж. Таманн Крымн моастагІчунгара юхаяккхар хьалхагІа Новороссийск хьа ца яьккхача вІаштІехьдаргдоацилга гуш дар. Цудухьа цу города кхаьоагІорахьара го тасса еззц яр десант: зІамига лаьттен, цементни заводи, форда Виствь.

Сейт-Махьмад юкъе волаш хинна артбригада Новороссийск юхаяккхара гулдеш хиннача низашца даьрхІа, цу хана Ставка приказагІа 18 армеге дІасцаяр.

1943 шера 10-гІа сентябрь тІаоттача бус дІайоласлар десантни операци. Леонид Ильича ма яздарра, из оперецн дІайолалуш 35 эзар снаряд теҳар хьалхагІе а белгалъяьча моттигашта. Цига манрра даккъа лоацаш вар зІамагІа вола сержант Байбатыров Сейт-Махьмад. Ше тохаш йола йоккха топ кийсе тохаш, ший повкъостий дог айдеш къамеьл деш белгалваьлар цига Сейт-Махьмад.

Новороссийск хьаьккхачул тІехьагІа Тамански ахгІайре мукъайоккхача дакъа лоацаш хилар Байбатыров. Цигара гІулакхаш чаккхдаьлча Сейт-Махьмад юкъе волаш хинна артбригада 3-ча Украински фронте, цул тІехьагІа 1-ча Белорусски фронте дакъа лоацаш хинний.

Артиллериста - наводчика С. Байбатырова деналe дакъа лаьцад Белорусси, Польша мукъайоаккхача. 1945 шера май бетта Мозерски дивизеца Берлина штурм еча дакъа лоацаш а хиннав Сейт-Махьмад...

Укх шера 35 шу доал Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом дІабаьнна. Вай гІоза кхоане — коммунизм хьалхеш доалл советски халкъ. Цунца хьинаре къахьегаш воалл тІема ветеран Байбатыров Сейт-Махьмад а. 15 шера Шалински мехлесхоз лесник хиннав из. Ший декхар хьинаре цо кхоачашдеш хилара тешал ду тІема совгІаташта юкхе цун наьккха тІа лепаш йоахнача Лениски юбилейни медало, «РСФСР хьун рузкъа лорадарахи дебадарахи», «1975 шера социалистическа яхье котваьннар» яхача знакаша.

Къахьегам безаш хьинала дезал ба Сейт-Махьмада бар. Из ше хІанз цу лесхозе болхлo ва, цун воІ Назарбек — лесник, шоллагІа вола воІ — Абдулбек — мехкдаьттахо, воккхагІа вола воІ Іабдул — «Пищемаш» яхача Аргунерча завода слесарьсборщик. Даниальбек Советски Эскаре ший декхар кхоачашдеш воалл. Эскаре шоай лекхар дерттІа кхоачашдеь цІабиярзаб Іабдул, Іабдулбек, Назарбек. ЭггарзІамагІа вола Ислам Сержень-Юртарча юкъерча школа дешархо ва.

ТІакхувш йоагІа тІехье мутІахьа йолаш хьалкхеерa хьинаре къахьег ветерани. Кхычаста гу из шоай юрта а районе а школашка кагирхонта патриотически кхетам луш.

...Сержень-Юрта тІагІолла хьалбаьнна боагІа дошо малх. Цун хоза сердал леп балха баха арабаьннача юртахой дешa долхача берий юхь тІа. ГІадваха царга хьежаш латт тІема ветеран Байбатыров Сейт-Махьмад — дуне тІа хиннача тІемашта юкъе эггара къизагІча тІема доакъошхо. Кхоачашхиннад цунна дагалаьттар: вай Даьхенна тІагІолла хьежаш ба машара гІоза дошо малх. ДІа мел хийрзача машаре сатем. Даьхенна из сатем лорабе кийча ба цун гІоза кхийна къонгаш.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

Олимпиада-80 накъадолхаш

МИШТА ХАОТТАМ НИЙСЛУРГБА ОЛИМПИЙЦАШТА

Олимпиада-80 йолча деношка телефоний лаьрхІача номерех телефон техача, дийнахьа а бус а мичча хана лургья къамий сборни командай никалашта Москван спортивни аренашка цу сахьата фактически латтача а дІахо хургболча а хаоттамах йола кийса даниеш. Дийнахьа шозза арахецаргья мишта метеорологически бюллетенеш — 8.00, 14.00. Цар тІа йорогья ерийн английски меттала цу дийнахьарча а хьатІадоагІача шин дийнахьарча а московски таллински хаоттамах йола прогнозаш. Цул совгІа, хІара ялх сахьат массаза доал «Олимпиада-80» Оргкомитета телетайпа тергья климатически характеристикаш, Москве а цун олимпийски спутникашка а хургйолча дуІех, дехкаргйолча догІех, хьахкаргболча чІогІача михах дола ховмаш. Из боккха а чоалхане а болх тІа ма баьллабий 1980 шерарча XXII Олимпиада Ловзарий Официальни гидрометеоролога цІи а енна йолча СССР Гидрометцентра.

Советски метеорологий расчеташа хІаьзе а йиш хулийт 1980 шера ахкаьга кхачаш «дайдда» дІахьалха довла а, цу хана хургболей Москверча Ловзаращта юкъе дакъа лоацаргдараш шеко йоацаш мишта хургба ха ловш болей хаоттам малагІча тайпара хургба хІанззехьа ала а. Къаьстта лоархІаме ба из легкоатлеташта, стрелокашта, гребцашта, велосипедисташта, яхтсменашта.

Фу ала йиш я цу хана хургболча хаоттамах? СССР Гидрометцентре тхота хоаш бир, 19 июле дена 3 августага кхаччалца дийнахьара юкъера температура 22 градусаш лакхагІа йоацаш хургья Москве, миха юкъера сухал секунда 3,5 метр, осадкий дукхал — 3,5 миллиметрал совгІа доацаш. НийсагІа аьлча, догІа «делхийта заьрхІад» ди юккъачул а кІезигагІа, хІана аьлча осадкай вероятность 1980 шера июле 20-ча дийнахьа дена 25-ча денга кхаччалца — 38 процент, 26—31 июле — 35 процент, 1—5 августа — 27 процент.

Московски олимпийски хаоттаца из прогноз оттаьй диаметральнo вІаши духьаларча столица районашка ядача вархІ городской метеорологически станце итт шу совгІа хана даьча лемашта специалисташ анализ яьчул тІехьагІа.

Таллински залив малагІа хаоттам хила тарлу найсагІа хара, «Геофизики» яха тоххамий кема шоаетхьа дийнахьа хиннад цига экспедице даха. Эшаш йола обработка яьчул тІехьагІа гулъяь материалаш кастта компьютера дІачулургья, цо хьалургья эгара чІогІагІа хила тарлучa миха сухалахи лостамахи Регата-80 деношка хила мегача форда течениех форд ловзабаларахи йола сведенеш. Состязанеш йоаш йолча хана цун трасса хьаьсткъаьстача участкаш тІа лаьташ хургда метеорологически кемаш.

СССР Гидрометцентро шерьергья Москвера ший службаш. Ховддадаь аьлча, стрелокий стадиона юкхе Мытищашке, хІаьта мишта велосипедистийи гребцийи ляьаш хургйолча Крылатске кийчъеш я спорта цу тайпай олимпийски яьаш Іалагьяра автономни метеостанцеш.

Владимир ШАРОВ, АПН корреспондент.

Бехке бараш электрикаш бац

Электричество ца хиларах, ахьчахьа из миштад хац сона, цхьабакъда Шалински района Автуры яхача тха юрта-м бехке барши электрикаш бац. Уж беце малаш ба, аьнна, хатта тарлу. Цунна жоп дала ховргда моллагІча юртахочоа — бехке бараш ба деш-дуташ хІама доацаш айлакюкъе гІолла лела хулиганаш. Цхьан улицагІа электричество ца хилча, такаиа йисте йоаллача трансформаторах шоашта ца хов кулгаш детташ, тхона йоаца сердало кхычарна ца хилча а хІама дац, якаш, ерригa юрт баьхьераш дар.

Милице сонцабаь а, ца сонцабича баргбац бахархошта дукха латоамаш ду уж ях.

Я. ИСРАИЛОВА.

Беламе дувцараш

ЦАГЕН МАЬЖДИГЕ ВАХАР

Цхьан вІаьхийча сага жа доажадеш хиннав Цаген. ХІаьта цу дерригача Іуйна юкъе ший доапехьа цхьа газа-бож мара хиннавц цун. Диппа а Іуйна хьалха йолаш, бомьонца цунна доел деш хинна из цхьан дийнахьа мицл яхай а ца хоеш вийна дІаваьннай. ЧІогІа из новкъа долаш, цок дог даьттІа лелача Цагено цхьан дийнахьа бІаргабайнаб маьждига юкъе вІашагІкхийтта дукхе нах.

— Бакъахье кургдецаш-кьоrІ, аз царга сай бож хьаттача? — аьнна, маьждига чувъаннав Цаген.

Циггача даггара корта а позстабеш, чуйнна къамаьа деш воалла молла бІаргвайначе Цагена вІалла дага а доацаш бІаргех хий даьнна хиннад.

— Аьа, ва Цаген, ма дика хет-кх меттахь сона тахан укказа найсвапарех хьо хиначу вена, — аьнна хиннад ший къамаьл юкъе а дита, Цагене бІаргех хий далар зийнача молла.

— Ма хала дар-кх меттахь цу Іа дийцача къамаьлех со тешаве — аьзад Цагена. — Сона бІаргех хий даьнтар-м Іа даь къамаьл а доацаш, Іа хІара дош массаза оал даггара хьален Іон еттаенна, цІакхга а тшенза я моттаргдолаш йола хьо йоккха мож яр. Из баьхан долаш, мишо мож а эгаеш, диппа а жена хьалха лийнна сай бож дагаевлар сона. Цун а ма ярий хьо сана йоккха мож. Ма тара а да-кх меттахь шо вІашийт

УСТАГІИЙ-М КХЫ А ЛУРГДАР АЗ

— Іа цхьон шера са жа доажадойя аз эггара дийагІбале кхо устагІа лургба хьона, цул совгІа, двар а малар а йоттадергда хьона, — аьнна хиннад Цагеннега цхьан молла.

Цкъа раьза ва со аьнна, ше аперак салпалехьа хьангІоттеш, геттара бийса яхача мара Іо це вужаш, догІа, йоа делкар аьнна, шийле яр, мохца вер аьнна вІалла къер ца луш, моллa аьн-аьннар кхоачашдеш лийнна Цаген. ХІаьта дена шийла Іа хьатІаэттача хана Цаген ше волча чу а ийка, молла цунга аьннад:

— ХІа-хІа, Цаген, вІалла дош а мичад ер Іа леладер-м. ХІанз фу дергда вай! Іа-м са жа Іенгера деза доаькъа а Іалаш мича дьад. Согаьера-м е таканера ди дІадаьлча мукъа ва хьо. Соцере гІулакх-м чакьдаьнчад хьо:

— Доакьар Іапашде-м кхы нех ма оттебаьбаря Іа. Хьаба хІаьта хьай жа доажадерах Іайза сона лургба аьнна кхо устагІа, — аьнмад моллена дагабехече тийшича балха дуьхьал кхы де хІама доацаш висача Цагена.

— Баркал хьона, молла, баркал Тховсаре-м хІама ца дийна а со могаргва аьнна кет сона. Хьайна ма хой хьона, са цхьа вІаьхий доттагІа-молла тховсаре вало а венна, кхоана цун дехье арзцаеш моттиг найсьяйча, са цхьацца хийчо е ала. Из-м дукха а нех гуллургболеш чІогІа камаьрша саг ма вий! — аьнмад Цагена.

— Малав-хьоrІ из хьа вІаьхий доттагІа! Сона-м мича воаз из, — ийкхад моллага.

— Ай хьона мишта вовзац из? Хьо мара ва а вий укх гонахьа цу тайпара вІаьхий а камаьрша а саг! Хьо хила мегаций из. Вешта из-м кхоана хоергда вайна. — аьнмад Цагена.

Циггача ше лелабеш бола тийша болх чаккхбаргбоацилга, из гІулакх шийна вІалла дага а ца хиннача оагІорахьа дерза мегаш долга гуча а даьнна сихха ший уйла тийцача молла аьннад:

— Ай ва Цаген, сона-м вІалла за а мича хоера хьо сайна мишта тІера вий! Ер Іа-м, цхьанийтъа а ца водеш, со волча даккха а магаргда хьона. ХІаьта устагІий-м кхы тІа а даьра лургдар аз хьона.

МА ХАЛА А ХИННА ХУРГДА-КХ

— Даьра молла, кхы наьха бІарг тІаотта хІема а ма ицар са цІогІа, духьал даьх диса из цхьа тІоаргац мара, хІаьта из а сийсаро со тхьайса уллашехьа дуьвад-кх са цІогІара, — аьнна молла волча вахa хиннав Цаген.

— Даьра хьоргдацар. Цаген цу чу бусалба йоазув тІадолеш цхьа мугІ мукъагІа ниловаларе-м. Ховоргдар хьона къуй мел чІогІа низ болаш хиларах из цаона меттахьа доаккхалургдарий, — аьнмад молла.

— Цхьа мугІ-м хац сона, цу чу-м Іа моцагІа тІа даьна ден-на хиние бІаргча жай а улдар, кхы цу чу йиппа хІама а йоацеш, цо из тІоаргац даьсса ца дита Іоцудиллача дена. Пхинкха, миска къуй яІ-кх, ма хала а хинна хургда церна из тІоаргац дІадахьа, кхьта тІехьагІа из тоьхадерах мал деже баьнна а хургба-кх уж, — аьхад Цагена.

ДІаяздьар МАЛЬСАГОВ Абу.

Кинодезаргашта

«ШОЛЛАГІА БІАЬСТИ»

Из цІи йолаш да Г. Маркова «Васнет» яхача повестах оттадаь кастта республика кинозеранашка арадаргдола керда художественни фильм.

ТІом чаккхбалале массехк бутт хьалха хала чоа а хинна, тІем тІа вийна ший доттагІа Кольцов Степан ваьхача СибарегІарча зІамигача городе воагІа полковник Нестеров. Цхьана тІом бечча хана дув биаь хиннабар доттагІаша шоаех дийна висачо тІем тІа вежачун гІулакх дІахо дахьа аьнна. Ишта Нестерова вахаре керттера гІулакх а хинна дІотт тІом хьале хьалха Кольцова коалии яха промышленноста чІогІа эшаш бола топпар лохаш баь болх дІахо хьолга.

Советий Іаьдал далале массехк шу хьалха геолога Тульчевскеяа кораь хиннаяр геттара дукха из топпар боаллa моттиг. Цхьабакъда цу къаьначча экспедице наьхаташ революце шерашка дайнад. ХІаьта къоамошта дагадоагІараш дІаладеш хиначча Степана цу экспедицех лаьца дукха хІама довза вІаштІехьдаьннад. Степана дневникнех экспедице маршрут а отталь тайге вода Нестеров.

Экспедице наьъагІа лелаш из кхоач листача хьунаша дерригача дунеах къайлаьккхача санна хеталуш йолча Пихтовка яхача зІамигача юрта. Цхьабакъда, тІемо укхаза а ний даьра човнаш. Фронтерча хоамашка сатувсаш а царех нхераш а ба укхаза биса нетий, боккхий нах а бераш а.

Экспедице маршрутагІа Нестеров чакхванакха раьза хул тІем тІа мар вийна йола моттигерча колхоза председатель Евдокия. ТІема вно дегаш мерцача цу шин сага юкъе безам сомабоал. Цу шинне из дегагІоз дерригача халкъа доккхача цІейх — фашизм эша а яь яькккхача Коталонах — дІаув.

ТІом чаккхбаьцнаб, дІадолалу машаре вахар. Цхьабакъда, экспедицера цІакхаьчача Нестерова дагадоаца вІашагІкхетар хул тІема хана кхыволчуца нха дІалхача ший сесагаца. ХІанз из унханца юха тІа гІерташ я. Дале а, Нестерова дог цунцара дІадаьннад.

Пихтовкера Москве а ваха, шийна корабаь коялни лха топпар промышленни хьисапе боаккхилга вІаштІехьдоакх цо. ХІаьта укхо Москвера Евдокияга яхьхьийта письмош жоп доацаш дус. ТІаккха из ше вода ше вахара юха дийкваьча моттигашка. Фильма финало доггдоахийт цу наьха вахар ирaзе хургхиларга.

«Ленфильм» киностуде оттадаьча цу фильма сценари лаьъяр Ф. Миронер ва, режиссер-оттадаьр — В. Венгерова. ХІаьта ролаш ловзаю А. Кузнецова, П. Егоровас, Н. Рыбникова, С. Крючковас, кхычар.

Х. ТАЗУРКАЕВ. Нохч-ГІалгІай кинопрокатa контора воккхагІвола редактор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 МАРТ I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

16 МАРТ I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

15 МАРТ

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

6.55 — Ашераш.

7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

7.23 — «Сердало» газета обзор.

7.30 — Хоамаш.

8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

10.20 — «В. И. Ленинах йола нохчий поэтий стихаш» (нохчий меттала).

11.00 — Композиторо дуиш. Микрофона хьалхашка ва А. Шахбулатов (эрсий меттала).

11.40 — «КІарххал» яха сатирически радиожурнал (гІалгІай меттала).

12.30 — Фашистски Германи эшаш котало яьккхи 35 шу дизарча [illegible]

[illegible]

16 МАРТ

[illegible]

Хьомсал

Тахан республике гІоллен Грозни хушалуш морхаш а йолаш, йоачайн а йолаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чІогІа мух а хьекхеш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 2—4 градус йОвхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, цхьайолча хана лоа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, ша билла а йолаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІогІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —5 —10, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилен тарлу. Метеостанци.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

15 МАРТА

Химикий культура Дворец. 14.00. Болх беш я любительски объединени «Лира». Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 17.00. «Йльича сааш — хинны мелодеш» яха духовой оркестра концерт. 18.00. Социалистически яхье котбаьннараша хетадаь «Вай кІира» яха радиожурнал.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 15.00. «В. И. Ленина вахари гІулакхаши» яха дешархошта йола беседа. 16.00. Болх беш я Іалам лорадира университет: «Коа комсаш лелаяр». 17.30. «Коммуна йовргІоаца лер» яха беседа.

Просвещене бахкахой ЦІа. 15.00. В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хетадаь берий художественни самодеятельноста концерт.

15 участка клуб. 17.00. «Социализма дуне — сийлахь-йоккхача идеий котало» яха лектори. Хьоккхаргда «Палестинцаш, вахари йола цар боккъонаш» яха документальни фильм.

Клуб КИМ. 17.00. «Медицинен дий» яха лекторий.

16 МАРТА

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 11.00. Каколенинниана. Ленинах долча фильмай фестиваль. 12.00. Берий художественни самодеятельноста хьажар. 17.00. Болх беш я «Оригинал» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 9.00. Чернореченьe поселкерча школашта юкъера шахматни турнир. 10.00. «БІаьсти йоагІа» яхача темах дийкача суртий конкурс. 16.00. Кердача художественни литература обзор. 18.00. Спортивни ловзараш.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 10.00. Болх беш я «Буратино» яха игротека. 13.00. Болх беш да «Космонавт» яха кинотеатр. Хьоккхаргда «Эггара цІерагІа йола говр» яха фильм. 15.00. «Хьои музыкеи» яха кинохьоккхар. 15.30 — «Советски кхалсаг — сий хилда хьа!» яха кинофестиваль. Хьоккхаргда «Новкъост кхалсаг», «Кхалсагах да тха дош» яха фильмаш.

Просвещене бахкахой ЦІа. 12.00. «Ленин даиман вайца ва» яха тематически сайре. Программе я «В. И. Ленина вахарахи гІулакхехи» йола лекци. Хьоккхаргда «Ленин Поволжье» яха документальни фильм.

Клуб КИМ. 17.00. «КИМ» яхача клуба вокально-инструментальни ансамбла концерт. 20.00. Кагирхой салаІара сайре.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа культура Дворец. 14.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. Хьоккхаргда «Гулливера ник̃ъбар» яха художественни фильм.

А. М. Горькe цІерагІа клуб. 20.00. Кагирхой салаІара сайре. «Панорама» яхача вокально - инструментальни оркестра концерт.

ТХА АДРЕС: 384907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхана секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрте боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02136. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1446.